

CINE ESTE ISUS?

O pledoarie în favoarea întoarcerii la credința în Isus, Mesia

**Ghid de studiu care încurajează
întoarcerea la credința biblică
*Anthony F. Buzzard, MA (Oxon.), MA Th.***

“Căci este un singur Dumnezeu, și este un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Isus Hristos” (1Ti.2:5).

"Nu trebuie să presupunem că Apostolii l-ai identificat pe Hristos cu Iahveh (IHVH); există pasaje care fac imposibil acest lucru, de pildă Psa.110:1 – Domnul a zis Domnului meu: «Șezi la dreapta Mea, până voi pune pe vrăjmașii Tăi sub picioarele Tale. »”

Rev. Charles Bigg, D.D., Șeful catedrei de Istorie Bisericească de la Universitatea Oxford, Comentariu critic internațional 1 Petru, p.99.)

Restoration Fellowship

www.restorationfellowship.org

Se prea poate ca sugestia că, după Biblie, Isus nu este “Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat” să îi surprindă pe cei care obișnuieți cu punctul de vedere larg împărtășit de marile denominațiuni creștine. În general nu se cunoaște că de-a lungul vremii mulți din cei ce au studiat Biblia, inclusiv un număr considerabil de învățați contemporani nu au ajuns la concluzia că Scriptura îl descrie pe Isus ca „dumnezeu” cu litera mare „D”.

Deosebiri de opinie asupra unui astfel de subiect fundamental ar trebui să constituie pentru noi toți o provocare de a examina problema importantă a identității lui Isus. Dacă este ca închinarea noastră să fie „în duh și în adevăr” (Ioa.4:24), așa cum ne cere Biblia, este limpede că vom vrea să înțelegem ceea ce Biblia ne dezvăluie despre Isus și despre relația lui cu Tatăl său. Scriptura ne previne că este posibil să cădem în capcana de a crede într-un „alt Isus” (2Co.11:4) – un alt „Isus” decât cel revelat în Biblie ca fiind Fiul lui Dumnezeu, Mesia cel făgăduit de proorocii Vechiului Testament.

Este frapant că Isus nu s-a referit niciodată la sine însuși ca fiind „Dumnezeu”. La fel de remarcabil este și faptul că uzajul Noului Testament al cuvântului „dumnezeu” – în grecește *ho theos* – se referă numai la *Tatăl*, de cca. 1325 de ori. În contrast puternic cu acest fapt, Isus este numit „dumnezeu” doar în câteva pasaje, probabil nu mai mult de două la număr¹.

¹ Bultman, de exemplu, în *Essays Philosophical and Theological*, p.276, afirmă că Ioa.20:28 este singurul exemplu sigur din Noul Testament când i se aplică titlul de „dumnezeu” lui Isus. Cei mai mulți vor fi de acord că Evr.1:8 este un alt pasaj clar. Observați traducerea grijuie a New American Bible: „Scaunul tău de domnie, o, dumnezeule, dăinuie veșnic” (Psa.45:6). Dumnezeu Bibliei este indicat de mii de ori prin pronumele personal „Eu”, „Tu”, „El” etc. Pronumele personale, la singular, descriu o singură Persoană, nu trei. Din cele aproape 4.400 de ocurențe ale cuvântului „Dumnezeu” în Biblie, nu se poate arăta nici măcar că una dintre acestea înseamnă „Dumnezeu existând în trei Persoane”. Acest fapt ar trebui să îl convingă pe cercetătorul receptiv că Biblia nu îl prezintă niciodată pe Dumnezeu ca fiind o Trinitate. Dumnezeu Triun este străin Scripturii.

De ce există o asemenea deosebire impresionantă în uzajul Noul Testament, când atât de mulți consideră că Isus nu este mai puțin „Dumnezeu” decât Tatăl?

*

Monoteismul Vechiului Testament confirmat de Isus și de Pavel

S-ar putea ca cititorii Scripturii, din secolul al 20-lea, să nu aprecieze forța monoteismului – credința într-un singur Dumnezeu – care este principiul de căpătâi al învățaturii Vechiului Testament despre Dumnezeu. Evreii erau gata să moară pentru convingerea lor că Dumnezeul cel adevărat era o singură Persoană. Orice idee despre pluralitate în Dumnezeire era respinsă ca fiind o periculoasă idolatrie. Legea și Proorocii insistaseră în mod repetat că *numai unul* este Dumnezeul cel adevărat, și că nimeni nu ar fi putut vedea „diferențieri” în Dumnezeire de vreme ce s-a dedicat memorizării unor texte ca acesta (citată din New American Standard Bible):

„Ascultă, o, Israel! DOMNUL Dumnezeul nostru este un DOMN” (Deu.6:4)

„N-avem toți un singur Tată? Nu ne-a făcut un singur Dumnezeu?” (Mal.2:10)

„Înainte de Mine n-a fost făcut nici un Dumnezeu, și după Mine nu va fi” (Isa.43:10)

„Căci Eu sunt Dumnezeu, și nu [este] altul.” (Isa.45:22)

„Eu sunt Dumnezeu, și nu este altul, Eu sunt Dumnezeu, și nu este nici unul ca Mine.” (Isa.46:9)

Se pot da încă și mai multe exemple de monoteism strict din Vechiul Testament. Lucrul de căpătâi este că Isus, în calitatea sa de întemeietor al creștinismului, a confirmat și întărit consecvența Vechiului Testament că Dumnezeu este unul. În acord cu mărturiile despre învățăturile lui, așa cum le-au redactat Matei, Marcu și Luca, Isus nu a spus nimic care să perturbe credința în singularitatea absolută a lui Dumnezeu. Când un scrib (un teolog) a citat cuvintele renumite – „Dumnezeu este unul și alături de El nu este un altul”, Isus l-a lăudat pentru că „a răspuns cu pricepere” și că „nu este departe de Împărăția lui Dumnezeu” (Mar.12:29-34).

În istorisirea lucrării lui Isus de către Ioan, Isus confirmă deopotrivă monoteismul nerestricționat al moștenirii sale evreiești în cuvinte care nu pot fi înțelese greșit. El vorbește despre Dumnezeu, Tatăl său, ca despre „singurul Dumnezeu” (Ioa.5:44) și, respectiv, „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3). De-a lungul cuvântărilor sale pe care le avem înregistrate de Ioan, Isus se referă la cuvântul „Dumnezeu” numai în ce îl privește pe Tatăl. Nici măcar o singură dată nu spune că el însuși ar fi Dumnezeu, căci așa ceva ar fi sunat deopotrivă absurd și blasfemiator. Frazele omogen monoteiste ale lui Isus din Ioa.5:44 și 17:3 sunt ecouri ale viziunii Vechiului Testament despre Dumnezeu ca Persoană unică. Putem ușor deosebi ortodoxia paulină evreiască și vechi testamentală, când Pavel vorbește despre credința sa creștină într-un „singur Dumnezeu, Tatăl” (1Co.8:6) și că acest „un singur Dumnezeu” se deosebește de acel „un singur mijlocitor dintre Dumnezeu și om, omul Isus Hristos” (1Ti.2:5). Și pentru Isus și pentru Pavel, Dumnezeu era o Ființă singură, necreată, „Dumnezeu [și] Tatăl Domnului

nostru Isus Hristos” (Efe.1:3). Chiar și după ce Isus a fost proslăvit la dreapta Tatălui, Tatăl continuă să fie, după cum Isus însuși o spune, Dumnezeuul său (Apo.3:12).

Am putea sumariza discuția noastră de până aici citându-l pe L.L.Paine, odată profesor de istorie bisericească la Bangor Theological Seminary (Seminarul Teologic Bangor):

„Vechiul Testament este strict monoteist. Dumnezeu este o singură ființă personală. Ideea că am putea găsi acolo chiar și numai prefigurat ceva despre Trinitate, este o presupunere care a fost mult vehiculată în teologie, dar care este cu totul lipsită de fundament. Evreii, ca popor, grație învățăturile lor au devenit oponenți aspri ai oricăror tendințe politeiste și au rămas monoteiști neclintiți până în ziua de azi. În această privință, nu există nicio ruptură între Vechiul și Noul Testament. Tradiția monoteistă continuă. Isus a fost evreu și a fost educat de părinții lui evrei în Scripturile Vechiului Testament. Învățătura sa este evreiască până în inima ei; într-adevăr, ea este o nouă Vestă Bună, dar nu o teologie nouă. El a declarat că a venit ‘nu ca să strice Legea și Proorocii, ci ca să le împlinească’ și a acceptat drept convingere a sa de credință textul cel mai de seamă al monoteismului evreiesc: ‘Ascultă Israele, DOMNUL, Dumnezeul nostru, este un singur DOMNUL’ (Mar.12:29). Proclamația lui Isus despre sine însuși a fost în acord cu profețiile Vechiului Testament. El este acel ‘Mesia’ al Împărăției făgăduite, acel ‘Fiul Omului’ al nădejzii evreilor... Dacă uneori a pus întrebarea ‘Cine zic oamenii că sunt eu, Fiul Omului?’, totuși niciodată nu a dat vreun alt răspuns care să treacă dincolo de afirmarea mesianității sale.”²

² L.L.Paine, *A Critical History of the Evolution of Trinitarianism* (O istorie critică a evoluției trinitarianismului), 1900, pp.4, 5.

Tăria sentimentului evreiesc față de monoteism este bine ilustrată de următorul citat:

„Credința că Dumnezeu este compus din mai multe personalități, așa cum susține credința creștină în Trinitate, este o îndepărtare de la adevărul concepției curate a singularității lui Dumnezeu. De-a lungul vremurilor, Israel a respins tot ce ar fi afectat sau ar fi umbrat concepția pur monoteistă pe care a dăruit-o lumii și, mai degrabă decât să admită vreo slăbire a acesteia, evreii sunt gata să fie alungați, să sufere și să moară.” (Rabinul J.H. Hertz)

În lucrarea sa *The True God, the True Christ and the True Holy Spirit* (Adevăratul Dumnezeu, adevăratul Hristos și adevăratul Duh Sfânt) Ezra D. Gifford spune:

„Evreii se simt în mod sincer ofenșați de aluzia că Scripturile lor ar conține vreo dovadă sau vreo aluzie la doctrina tradițională a Trinității, iar Isus nu se deosebește cu nimic de ceilalți evrei în această privință, el susținând asemeni lor că Dumnezeu este Unul și că acesta este cel mai mare adevăr care a fost revelat omului.”

Dacă examinăm învățăturile lui Isus, așa cum le-au păstrat Matei, Marcu și Luca, având în minte că aceste documente reprezintă gândirea bisericii apostolice între anii 60-68 e.n., nu vom găsi nicio aluzie că Isus ar fi crezut despre sine însuși că este o ființă necreată care există din veșnicie. Matei și Luca identifică originea lui Isus cu un act creator al lui Dumnezeu grație căruia are loc concepția lui Mesia în pântecele Mariei. Tocmai acest eveniment miraculos

marchează începutul – *geneza* sau originea – lui Isus din Nazaret (Mat.1:18-20). Nu se spune absolut nimic despre „calitatea de Fiu din veșnicie”, care să implice faptul că Isus exista ca Fiu *înainte* de conceperea lui. Această idee a fost introdusă în cercurile creștine după ce documentele Noului testament fuseseră deja scrise. Ea nu aparține gândirii scriitorilor biblici.

*

Cine a zis să Mesia este Dumnezeu?

Cei mai mulți cititori ai Scripturii se apropie de documentele divine cu un set de presupuziții bine fixate. Ei nu sunt conștienți de faptul că mult din ceea ce cred despre Isus derivă din niște sisteme teologice născocite de alți scriitori decât cei biblici. În acest fel ei acceptă cu dragă inimă o doză însemnată de tradiții, în timp ce continuă să susțină și să creadă că Biblia este singura autoritate pe care o acceptă³.

Chestiunea crucială la care trebuie să răspundem este aceasta: pe ce bază au afirmat Isus și biserica primară că Isus era într-adevăr Mesia cel făgăduit? Răspunsul este simplu: pe faptul că el a împlinit în mod desăvârșit rolul pe care Vechiul Testament i l-a prezis. Trebuia demonstrat că el se potrivește „trăsăturilor” lui Mesia pe care profeția ebraică le înfățișează.

³ Sunt îndatorat lui F.F. Bruce pentru următoarea observație ascuțită: „Oamenii care aderă la principiul *sola Scriptura* (așa cum își imaginează ei), de fapt aderă adeseori la o școală de interpretare tradițională a acestui principiu *sola Scriptura*. Protestanții evanghelici pot fi la fel de bine slujitori ai unei tradiții, asemeni creștinilor romano-catolici sau ortodocși, numai că nu își dau seama că e vorba de o „tradiție” (extras dintr-o corespondență).

În mod special Matei își găsește plăcerea citând că Vechiul Testament s-a împlinit în diverse evenimente din viața și lucrarea lui Isus (Mat.1:23; 2:6, 15 etc.). Dar Marcu, Luca, Ioan și Petru (în primele capitole din Faptele Apostolilor) insistă deopotrivă că Isus se potrivește cu precizie descrierii lui Mesia pe care o face Vechiul Testament. În lucrarea sa, Pavel a petrecut mult din timp demonstrând din Scripturile evreiești că Isus era Mesia cel făgăduit (Fap.28:23). Dacă identitatea lui Isus nu s-ar fi potrivit cu descrierea pe care Vechiul Testament o face despre Mesia, atunci nu ar fi existat un motiv suficient de a crede că afirmațiile sale despre mesianitatea sa sunt adevărate.

Prin urmare, este esențial să ne întrebăm dacă Vechiul Testament sugerează undeva că Mesia trebuia să fie „co-egal cu Dumnezeu”, adică o a doua ființă *necreată* care renunță la existența veșnică din cer pentru a se face om. Dacă Vechil Testament nu spune nimic de felul acesta (amintiți-vă că Vechiul Testament este preocupat să dea detalii chiar extrem de amănunțite despre venirea lui Mesia) va trebui să tratăm cu suspiciune afirmațiile oricui spune că Isus este atât Mesia, *cât și* a doua Persoană necreată din Dumnezeire, care pretinde titlul de „Dumnezeu” în mod plenar.

Care este portretul lui Mesia pe care-l descriu Scripturile ebraice? Când creștinii din Noul Testament caută să dovedească afirmația lui Isus că el este Mesia le place să citeze din Deu.18:18:

„Le voi ridica din mijlocul fraților lor un prooroc ca tine, voi pune cuvintele Mele în gura lui, și el le va spune tot ce-i voi porunci Eu.

Atât Petru (Fap.3:22), cât și Ștefan (Fap.7:37) s-au folosit de acest text fundamental pentru a arăta că Isus era „proorocul acela făgăduit” (Ioa.6:14), care și-ar fi tras originea

dintr-o familie israelită și a cărui funcție ar fi fost similară celei a lui Moise. În Isus, Dumnezeu l-a ridicat pe Mesia, acel purtător de cuvânt al lui Dumnezeu de mult promis, Mântuitorul lui Israel și al lumii. Cu cuvintele lui Petru: „Dumnezeu, după ce a ridicat pe Robul Său Isus, L-a trimis mai întâi vouă, ca să vă binecuvânteze, întorcând pe fiecare din voi de la fărădelegile sale.” (Fap.3:26)

Alte texte mesianice clasice făgăduiau că „un fiu i se va naște lui Israel” (Isa.9:6), adică „sămânța a femeii” (Gen.3:15), „un urmaș al lui Avraam” (Gal.3:16) și un descendent al casei regale a lui David (2Sa.7:14-16; Isa.11:1). El urma să fie un conducător născut la Betleem (Mat.2:6; Mic.5:2). Unul dintre titlurile sale urma să fie „Dumnezeu tare”, iar un altul „Părintele veșnicilor” (Isa.9:6). Doar acest unic text din Isa.9:6 pare să îl pună pe Mesia în categoria ființelor necreate, deși așa ceva ar fi provocat, desigur, o criză a monoteismului. Totuși, un cititor sensibil al Scripturii va fi conștient de faptul că nu trebuie să permitem ca un singur text să răstoarne insistența cu care Vechiul Testament afirmă că numai o singură Persoană este cu adevărat Dumnezeu. Nu trebuie să uităm că profețiile sacre au fost încredințate evreilor, dintre care nimeni nu credea că un titlu divin acordat Regelui Mesianic însemna că el ar fi membru al unei Dumnezeiri veșnice, acum compusă dintr-o dată și în mod misterios din două Persoane, în contradicție cu tot ceea ce afirmase moștenirea lui Israel. Acel „Dumnezeu tare” din Isa.9:6 este definit de către cel mai de seamă lexicon ebraic „erou divin, reflectând maiestatea divină”. Aceași autoritate în domeniu spune că cuvântul „Dumnezeu” folosit de către Isaia se aplică și peste tot în Scriptură „bărbaților puternici și de rang înalt”, precum și îngerilor. În ceea ce privește termenul de „Părinte al veșnicilor”, acest titlu era înțeles de către evrei ca și „tată al vremii ce va să vină”. Era un fapt recunoscut pe scară largă că o ființă omenească ar putea să

fie „un tată pentru locuitorii Ierusalimului și pentru casa lui Iuda” (Isa.22:21).

În Psalmul 45 Regele Mesianic „ideal” este numit „dumnezeu”, dar nu este nevoie deloc să presupunem că monoteismul evreiesc ar fi fost astfel compromis. Cuvântul (în acest caz *elohim*) se aplică nu numai lui Dumnezeu cel Unul, ci și „reprezentanților divini din locurile sfinte sau ca să reflecte maiestatea și puterea divină” (*Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, Brown, Driver și Briggs, pp.42-43). Psalmisul, ca și scriitorul Epistolei către Evrei care îl citează (Evr.1:8), erau conștienți de modul special în care foloseau cuvântul „dumnezeu” pentru a-l descrie pe Regele Mesianic și au adăugat repede că *Dumnezeul* lui Mesia i-a acordat acestuia autoritate regală (Psa.45:7).

Chiar și textul frecvent citat din Mic.5:2 despre originea lui Mesia nu implică cu necesitate niciun fel de preexistență eternă, în mod literal. În aceeași carte o expresie similară fixează în timp promisiunile făcute lui Iacov „în zilele de odinioară” (Mic.7:20)⁴. Sigur că făgăduințele privitoare la Mesia au fost făcute într-un moment timpuriu din istoria omului (Gen.3:15; compară cu Gen.49:10; Num.24:17-19).

Dacă abordăm chestiunea mesianității lui Isus așa cum El însuși și apostolii o fac, nu găsim absolut nimic în previziunile despre Hristos ale Vechiului Testament care să sugereze că o ființă nemuritoare și eternă trebuia să devină om și Rege al lui Israel. Acest Rege trebuia să se nască în Israel, să fie un descendent al lui David, și să fie conceput de o fecioară

⁴ Compară cu remarca lui E. Kautzsch: „Referința din Mic.5:2 este cu privire la ‘vremurile străvechi’... Deu.32:7 arată că *acesta* înțelesul ‘zilelor din vechime’ (nu ‘zilele veșniciei’, ca și cum ceea ce s-a spus ar fi fost despre preexistența eternă a lui Mesia)” (*Hastings Dictionary of the Bible*, extra vol., p.696). Lucrarea *Pulpit Commentary* (Mica, p.82) observă că „nașterea din veșnicie [a lui Mesia, a Fiului] este, omenește vorbind, o ficțiune teologică, o absurditate filosofică.”

(2Sa.7:13-16; Isa.7:14; Mat.1:23). Și astfel, în timpul domniei împăratului Augustus Mesia își face apariția pe scena istoriei.

Fiul lui Dumnezeu

Sursa acestei foarte îndelungate confuzii despre identitatea lui Isus este presupunerea extrasă din epoca gândirii tradiționale că titlul de „Fiu al lui Dumnezeu” trebuie să însemne, în Scripturi, o ființă necreată, un membru al Dumnezeirii veșnice. Este cu neputință ca o astfel de noțiune să fie extrasă din Scripturi. Faptul că această idee persistă cu încăpățănare este o dovadă despre puterea îndoctrinării teologice. În Biblie expresia „Fiul lui Dumnezeu” reprezintă o alternativă și un titlu sinonim pentru Mesia. Astfel Ioan dedică întreaga sa evanghelie unei teme dominante, ca noi să credem și să înțelegem că „Isus este Mesia, Fiul lui Dumnezeu” (Ioa.20:31). În continuare, baza pentru echivalența acestor două titluri o găsim într-un pasaj favorit din Vechiul Testament, în Psalmul 2:

„Împărații pământului se răscoală și domnitorii se sfătuiesc împreună împotriva Domnului și împotriva Unsului Său”

pe care Domnul l-a așezat ca Rege în Ierusalim (Psa.2:6), și despre care El zice:

„Tu ești Fiul Meu! Astăzi te-am născut. Cere-mi și-ți voi da neamurile de moștenire și marginile pământului în stăpânire” (Psa.2:7-8)

Isus nu ezită să aplice întregul psalm la sine însuși, și vede în el o prevestire a domniei sale viitoare, și a urmașilor săi, asupra neamurilor (Apo.2:26-27)⁵.

Petru pune același semn de egalitate între Mesia și Fiul lui Dumnezeu când, prin descoperire dumnezeiască își afirmă credința proprie în Isus:

„Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu!”
(Mat:16:16)

Marele Preot îl întreabă pe Isus: „Ești tu Mesia, Fiul Celui binecuvântat?” (Mar.14:61). [„Da, sunt”, i-a răspuns Isus. „Și veți vedea pe Fiul omului șezând la dreapta puterii și venind pe norii cerului.” (Par.14:62) – n.trad.]

Nataniel înțelege că Fiul lui Dumnezeu nu este altcineva decât Regele lui Israel (Ioa.1:49), Mesia (Ioa.1:41), „cel despre care a scris Moise în lege, și despre au scris profeții” (Ioa.1:45; compară cu Deu.18:15-18).

Titlul „Fiul lui Dumnezeu” este aplicat în Scriptură și îngerilor (Iov.1:6; 2:1; 38:7; Gen.6:2, 4; Ps.29:1; 89:6; Dan.3:25), lui Adam (Luc.3:38), poporului Israel (Exo.4:22), regilor lui Israel care-l reprezintă pe Dumnezeu, iar în Noul Testament, creștinilor (Ioa.1:12). Zadarnic vom căuta să găsim dacă acest titlu se aplică vreunei ființe necreate, unui membru al Dumnezeirii veșnice. Un asemenea înțeles lipsește pur și simplu din conceptul biblic de Fiu divin.

Luca știe foarte bine că această calitate a lui Isus de fiu dumnezeiesc derivă din faptul că el a fost conceput în pântecul unei fecioare. El nu știe absolut nimic de vreo origine veșnică: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine [Maria] și puterea Celui

⁵ Slăbiciunea majorității sistemelor teologice constă în refuzul de a vedea în afirmațiile atribuite lui Isus în Apocalipsa chiar cuvintele Stăpânului. Când cristologia din Apocalipsa este dată deoparte, afirmațiile lui Isus din această carte (Apo.1:1 – „Descoperirea lui Isus Hristos, pe care i-a dat-o Dumnezeu ca să arate robilor Săi lucrurile care au să se întâmple în curând”) sunt negate, rezultând o cristologie distorsionată.

Prea Înalt te va umbri; *de aceea* Sfântul care se va naște din tine va fi chemat Fiul lui Dumnezeu” (Luc.1:35). În continuare psalmistul atribuie calitatea de Fiu a lui Mesia unui anume moment în timp: „azi” (Psa.2:7). Mesia s-a născut în jurul anului 3 î.e.n. (Mat.1:20; Luc.1:35). Nașterea lui este, așadar, legată de apariția sa în istorie (Fap.13:33 – nu KJV⁶) când Dumnezeu a devenit Tatăl Său (Evr.1:5; 1Io.5:18 – nu KJV).

Aici, clar prezentate de către Scripturile pe care Isus le-a recunoscut drept Cuvântul lui Dumnezeu, se găsesc ideile biblice despre calitatea de Fiu a lui Isus. Ea datează de la conceperea lui Isus, „cu puterea” pe care o vedem și la învierea Sa. El este Fiul lui Dumnezeu și, deopotrivă, este *Fiul lui David* (Rom.1:3-4). Concepția lui Luca despre calitatea de Fiu este în deplin acord cu speranța nașterii lui Mesia din femeie, ca descendent al lui Adam, Avraam și David (Mat.1:1; Luc.3:38). Textele pe care le-am examinat nu conțin nicio informație despre preexistența personală din veșnicie a Fiului.

*

Fiul Omului, Domnul de la dreapta lui Dumnezeu

Isus a folosit frecvent titlul „Fiul Omului”, referindu-se la sine însuși. Asemeni titlului „Fiul lui Dumnezeu” și acesta este asociat strâns cu ideea de mesianitate; atât de mult încât atunci când Isus afirmă în mod solemn că el este Mesia, Fiul lui Dumnezeu, el adaugă dintr-o suflare că Marele Preot îl va vedea pe „*Fiul Omului* șezând la dreapta puterii și venind norii cerului” (Mar.14:61-62). Titlul „Fiul Omului” este cel mai

⁶ KJV – King James Version (traducerea în limba engleză a Bibliei) – n.trad.

amănuțit descris în Dan.7:13-14, unde o ființă omenească (un „Fiu al Omului”) primește de la Tatăl dreptul de a conduce lumea. Paralela cu Psalmul 2 este evidentă, ca și legătura intimă cu Psalmul 110, unde David se referă la domnul său (Mesia) care trebuie să stea la dreapta Domnului (adică la dreapta Tatălui) până când își va lua în primire funcția de conducător al lumii și „va stăpâni în mijlocul vrăjmașilor săi” (Psa.110:2; compară cu Mat.22:42-45). Fiul Omului are o legătură clar mesianică în Psa.80:17 – „Mâna Ta să fie peste omul dreptei Tale, peste Fiul Omului, pe care ți l-ai ales!”.

Este semnificativ faptul că scriitorii Noului Testament accentuează cel mai mult asupra Psalmului 110, citând din el de vreo 23 de ori și aplicându-i-l lui Isus, care la ora aceea fusese deja proslăvit ca Domn (Stăpân) Mesianic, în nemurire, la dreapta Tatălui, exact așa cum psalmistul prevăzuse. Trebuie să recunoaștem încă o dată că această calitate *veșnică* de Fiu este străină tuturor titlurilor care-l descriu pe Mesia. Acest fapt surprinzător ar trebui să-i conducă oricând pe cei ce studiază Biblia să compare ceea ce au fost învățați despre Isus cu Isus așa cum îl prezintă Scriptura. Se va vedea că ideea unui Fiu *din veșnicie* nu se potrivește cu ceea ce Biblia spune despre Mesia. Optând pentru un Isus care este o ființă eternă ce trece temporar prin viața terestră se pare că mulți – ca să spunem așa – au greșit omul.

*

Isus a afirmat că nu este Dumnezeu

În Evanghelia după Ioan identitatea lui Isus este o temă principală. Ioan a scris, după cum el însuși ne spune, cu un singur scop central: ca să își convingă cititorii că Isus este „Mesia (Hristosul), Fiul lui Dumnezeu” (Ioa.20:31). Potrivit lui Ioan, Isus s-a deosebit cu grijă pe sine însuși de Tatăl, care este „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3; compară cu 5:44, 6:27). Dacă vrem să găsim în istorisirea lui Ioan vreo dovadă că Isus este „co-egal” cu Dumnezeu, în sens trinitarian, vom fi descoperit ceva ce Ioan nici n-a intenționat și, având în vedere moștenirea sa evreiască, nici n-ar fi putut înțelege. Ba încă ar trebui să admitem că Ioan introduce o cu totul altă imagine despre mesianitate, care contrazice Vechiul Testament și răstoarnă insistența cu care Ioan (și Isus) susțin că numai Tatăl este Dumnezeu adevărat (Ioa.5:44 și 17:3). O astfel de auto-contradicție atât de evidentă este prea puțin probabilă⁷.

Este o urgență să îi permitem lui Isus să istorisească lucrurile așa cum trebuie. În istorisirile lui Matei, Marcu și Luca ni se spune că Isus a subscris în mod explicit la monoteismul strict al Vechiului Testament (Mar.12:28-34). Așadar, după Ioan, a confundat Isus lucrurile susținând în cele

⁷ „Trebuie notat că Ioan este un mărturisitor la fel de dârz ca oricare altul din Noul Testament cu privire la teza fundamentală a iudaismului despre monoteismul unitar (compară cu Rom.3:30 – „Deoarece Dumnezeu este unul singur și El va socoti neprihăniți prin credință pe cei tăiați împrejur și tot prin credință și pe cei netăiați împrejur”; Iac.2:19 – „Tu crezi că Dumnezeu este unul și bine faci; dar și dracii cred... și se înfioară!”). Există un singur și numai un singur Dumnezeu adevărat (Ioa.5:44; 17:3) (J.A.T. Robinson, *Twelve More New Testament Studies*, SCM Press, 1984, p.175). Isus s-a referit la Tatăl ca la „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3). Astfel de afirmații ar trebui să pună capăt oricăror discuții. Numai Tatăl, singur, este Dumnezeul cel adevărat.”

din urmă că este Dumnezeu? Răspunsul ne este oferit în mod deslușit în Ioa.10:34-36, unde Isus și-a definit statutul în termenii reprezentanților *omenești* ai lui Dumnezeu din Vechiul Testament. Isus a făcut această mărturisire despre sine însuși ca să explice ce înseamnă că El este „una cu Tatăl” (Ioa.10:30). Este vorba de o unitate *funcțională*, prin care Fiul îl reprezintă în mod deplin pe Tatăl. Acesta este exact idealul vechi testamentar despre calitatea de Fiu, care a fost realizat în mod imperfect de către conducătorii lui Israel, dar care și-a găsit împlinirea deplină în Mesia, Regele ales al lui Dumnezeu.

Cearta din Ioan 10:29-38 a decurs astfel: Isus a început făcând afirmația că el și Tatăl „sunt una”. Era vorba despre unitatea părtășiei și una funcțională (în lucrare), unitate pe care, cu altă ocazie, a spus că o dorește deopotrivă în relația ucenicilor cu sine însuși și cu Tatăl (Ioa.17:11, 22). Evreii au înțeles că el afirmă că este egal cu Dumnezeu. Faptul acesta i-a oferit lui Isus prilejul de a se explica. Ceea ce el afirmase de fapt, ne-o spune el însuși, era că el este „Fiul lui Dumnezeu” (v.36), un cunoscut sinonim pentru Mesia. Isus a susținut că pretenția la calitatea sa de Fiu nu era nerezonabilă, având în vedere faptul bine cunoscut că până și reprezentanților imperfecti ai lui Dumnezeu, El li s-a adresat în Vechiul Testament de „dumnezei” (Psa.82:6). În loc să facă vreo afirmație despre calitatea sa eternă de Fiu, el și-a comparat misiunea și funcția cu cele ale judecătorilor. Se considera pe sine însuși reprezentantul lui Dumnezeu *prin excelență*, de vreme ce el era Fiul unic al lui Dumnezeu, singurul Mesia, conceput în mod supranatural și obiectul tuturor profețiilor din Vechiul Testament. Totuși, în ceea ce spune Isus despre sine însuși nu există absolut nimic care să dăuneze monoteismului Vechiului Testament sau care să reclame o rescriere a textului sacru din Deu.6:4. Modul în care Isus se înțelege pe sine însuși se încadrează strict în limitele stabilite de revelația autoritară a

lui Dumnezeu din Scriptură. Altminteri pretenția că este Mesia nu ar fi fost validă. Scripturile ar fi infirmat-o.

*

Limbajul evreiesc al lui Ioan

De vreme ce Isus a negat în mod explicit în Ioa.10:34-36 că el ar fi Dumnezeu, ar fi cu totul neînțelept să credem el s-a contrazis altcândva. Evanghelia lui Ioan ar trebui examinată având clare în mintea noastră anumite principii axiomatiche. Isus se deosebește de „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3). Numai Tatăl este Dumnezeu (Ioa.5:44). Dorința lui Ioan este ca cititorii săi să înțeleagă că tot ceea ce el scrie sprijină acel unic mare adevăr, că Isus este *Mesia*, Fiul lui Dumnezeu (Ioa.20:31). Isus însuși spune, așa cum am și văzut, că termenul „dumnezeu” poate fi folosit pentru o ființă omenească care îl reprezintă pe Dumnezeu, dar că acest fapt cu siguranță că nu implică a fi „co-egal” cu Dumnezeu⁸. Modul în care Isus se auto-descrie este fără îndoială acela de „Fiul lui Dumnezeu” (Ioa.10:36). În Ioa.10:24-25 Isus le spune „direct” că el este Mesia, dar ei nu l-au crezut.

Isus afirmă adeseori că a fost „trimis de Dumnezeu”. Ceea ce cititorul de rând înțelege din această frază nu este deloc ceea ce subînțelege Ioan. Ioan Botezătorul de asemenea fusese „trimis de Dumnezeu”, ceea ce nu înseamnă că el preexistase înainte de conceperea lui (Ioa.1:6). În general, profeții sunt „trimiși” de Dumnezeu (Jud.6:8; Mic.6:4), și chiar ucenicii înșiși urmează să fie „trimiși” tot așa cum Isus a fost „trimis” (Ioa.17:18). „Pogorârea din cer” nu trebuie neapărat să

⁸ Expresia în textul original este „co-equal Godship”, care s-ar traduce mai degrabă prin „co-egal în Dumnezeire” – n.trad.

însemne coborârea dintr-o altă viață anterioară, după cum nici trupul lui Isus care este ”pâinea care se pogoră din cer” nu înseamnă în mod literal că el, trupul lui Isus, a coborât din cer (Ioa.6:50-51). Nicodim a recunoscut că Isus „a venit de la Dumnezeu” (Ioa.3:2), dar nu credea despre el că preexistase. După cum nici evreii, când vorbeau despre profetul „cel așteptat în lume”⁹ (Ioa.6:14; compară cu Deu.18:15-18), nu presupuneau că el ar fi fost viu înainte de conceperea lui. Iacov poate spune că „orice ni se dă bun și orice dar desăvârșit este *de sus, pogorându-se* de la Tatăl luminilor, în care nu este nici schimbare, nici umbră de mutare” (Iac.1:17).

Expresia „a se pogori din cer” este modul imagistic folosit de Isus și de evrei pentru a descrie originea divină, și pe care cu siguranță că Isus o avea prin nașterea sa din fecioară.

Afirmațiile cu privire la „pre existență” din Ioan (Ioa.3:13¹⁰; Ioa.6:62) sunt legate de conceptul de *Fiu al Omului*, care înseamnă o ființă omenească. Dina acesta versete s-ar putea cel mult dovedi că Isus era *o ființă umană*, vie în ceruri, mai înainte de a se fi născut pe pământ! Totuși, o astfel de explicație nu este necesară, de vreme ce este scris că Daniel, cu 600 de ani mai devreme, îl văzuse pe Fiul Omului, *într-o*

⁹ Textul original în limba engleză „who was to come into the world” și se traduce prin „cel care urma să vină în lume”. De pildă, în traducerea ortodoxă a Bibliei în limba română textul sună astfel: „Iar oamenii văzând minunea pe care a făcut-o ziceau: ‘Acesta este într-adevăr Proorocul Care va să vină în lume’” (Ioa.6:14). De asemenea, în franceză (Biblia Darby) textul vorbește despre „le prophète qui vient dans le monde”, adică „proorocul care vine în lume”, iar în versiunea engleză (King James version) textul vorbește despre „that prophet that should come into the world”, adică „profetul acela care va veni în lume” – n.trad.

¹⁰ În mod asemănător „suirea la cer” a lui Isus poate face trimitere la cunoașterea pe care Isus o avea despre secretele dumnezeiești (compară cu Pro.30:3-4 – „N-am învățat înțelepciunea și nu cunosc știința sfinților. Cine s-a suit la ceruri și cine s-a pogorât din ele? Cine a adunat vântul în pumnii lui? Cine a strâns apele în haina lui? Cine a hotărât toate marginile pământului? Cum se numește el și cum cheamă pe fiul său? Știi tu lucrul acesta?”).

viziune, șezând la dreapta Tatălui, o poziție despre care Noul Testament spune că Isus a câștigat-o prin înviere și înălțare. Ca Mesia, Isus s-a văzut pe sine însuși în rolul celui care mai târziu va fi înălțat la cer, de vreme ce, conform viziunii inspirate a lui Daniel, acesta era destinul lui Mesia de dinainte de *a doua* venire a sa în slavă. Într-adevăr, Isus „preexistă” viitoarei sale întoarceri pe pământ. Toate acestea au fost văzute în avans de Daniel, mai dinainte de a se fi născut Mesia. Prin urmare Isus se aștepta să fie înălțat la dreapta Tatălui, unde și fusese văzut de dinainte, în viziune, *ca ființă omenească proslăvită* – Fiul Omului (Ioa.6:62). A spune că Isus se afla deja la tronul Tatălui în cer ca ființă umană dinainte de a se fi născut în Betleem înseamnă să-l răstălmăcim atât pe Ioan, cât și pe Daniel. Isus trebuia să se nască mai înainte ca ceva din ceea ce Vechiul Testament a prezis despre el să poată avea loc.

*

În slavă înaintea lui Avraam

Isus și-a găsit propria sa istorie scrisă în Scripturile ebraice (Luc.24:27). Acolo, rolul lui Mesia era clar subliniat. Nimic din Scripturile divine nu sugerase că monoteismul Vechiului Testament va fi perturbat în mod major prin apariția lui Mesia. O mulțime de evidențe vor sprijini afirmația că niciodată, nici măcar pentru o clipă, apostolii ar fi pus la îndoială unicitatea absolută a lui Dumnezeu, sau dacă apariția lui Isus ar fi creat vreo problemă teoretică cu privire la monoteism. Prin urmare, este distructiv pentru unitatea Bibliei să se sugereze că în unul sau două texte din Ioan, Isus a răsturnat afirmațiile sale de credință că Tatăl era „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3) sau că nu s-ar fi inclus în

categoria ființelor omenești, vorbind despre o existență conștientă a sa din veșnicie. Cu siguranță că rugăciunea lui despre slava pe care o avea mai înainte de a fi început lumea (Ioa.17:5) poate fi ușor înțeleasă ca o dorință de a primi slava care-i fusese pregătită în planul Tatălui. Slava pe care Isus o dorea pentru ucenicii săi, le fusese „dată” (Ioa.17:22, 24), dar aceștia *încă nu* o primiseră¹¹.

Este tipic pentru gândirea evreiască faptul ca ceva de importanță supremă pentru scopul lui Dumnezeu – Moise, Legea, pocăința, Împărăția lui Dumnezeu și Mesia – „să fi existat” alături de Dumnezeu din veșnicie. În acest sens Ioan poate vorbi despre răstignire că „va fi avut loc” înainte de întemeierea lumii (Apo.13:8, KJV). Petru, care scrie târziu în secolul 1-âi, știe despre „preexistența” lui Isus doar ca existență în *precunoașterea* lui Dumnezeu (1Pe.1:20). Predicile sale din primele capitole din Fapte reflectă exact aceeași concepție.

Dar cum rămâne cu textul din Ioa.8:58 invocat ca dovadă că Isus va fi existat mai înainte de Avraam? La urma urmei, face Isus o confuzie totală spunând, pe de o parte, că numai Tatăl este „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3, 5:44) – și că, deci, el, Isus, *nu* este Dumnezeu, ci Fiul lui Dumnezeu (Ioa.10:36) – și, pe de altă parte, că el, Isus, este o ființă necreată? Își definește el statutul în categoriile recunoscute de Vechiul Testament (Ioa.10:36; Psal.82:6, Psal.2:7) doar pentru a înainta apoi o ghicitoare imposibil de rezolvat atunci când spune că el era în viață mai înainte de a se

¹¹ „Pentru gândirea evreiască este caracteristic să se spună ca ceea ce a fost făgăduit pentru viitor există deja în planul lui Dumnezeu. Astfel, în Ioa.17:5 Isus „era” deja proslăvit „la” Tatăl, Slava era răsplata care-i fusese făgăduită. În mod asemănător, creștinii „au” deja o răsplată în ceruri. Este o răsplată „de la” Tatăl (Mat.6:1; compară cu Ioa.17:5: „slava pe care o aveam la Tine înainte de a fi fost lumea”). În unele scrieri evreiești i se atribuie preexistența lui Mesia cel așteptat, dar numai în comun cu alte lucruri și persoane venerate, precum Templul, Legea, cetatea Ierusalimului, Moise – dătătorul Legii, poporul Israel” (Ottley, *Doctrine of Incarnation – Doctrina întrupării*, p.59).

fi născut Avraam? Trebuie să ridicăm chestiunea Trinității, care nu a fost niciodată rezolvată în mod satisfăcător, din pricina unui singur text din Evanghelia lui Ioan? Oare nu ar fi mai înțelept să citim Ioa.8:58 în lumina declarației ulterioare a lui Isus din Ioa.10:36 și a restului Scripturii?

În atmosfera pe deplin evreiască care străbate Evanghelia lui Ioan, este cât se poate de firesc să gândim că Isus vorbea în termenii uzuali ai celor ce fuseseră educați în tradiția rabinică. Într-un context evreiesc, când cineva afirma „preexistența” nu înseamnă că el susține că ar fi o ființă necreată! Așa ceva implică, însă, că respectivul are o importanță absolută în planul divin. Isus este, cu siguranță, rațiunea centrală a creației. Numai că activitatea creatoare a Dumnezeului unic și planul Său de mântuire nu s-au manifestat într-o ființă creată, unică – Fiul – până la nașterea lui Isus. Persoana lui Isus a luat ființă atunci când rostirea lui Dumnezeu a luat forma unei ființe umane (Ioa.1:14)¹².

Este binecunoscut faptul că în discuțiile lor, Isus și evreii aveau scopuri opuse. În Ioa.8:57 de fapt Isus nu a spus, așa cum se pare că au înțeles evreii, că el îl văzuse pe Avraam, ci că Avraam s-a bucurat să vadă ziua lui Mesia (v.56). Patriarhul nădăjduia să învieze în ziua de pe urmă (Ioa.11:24;

¹² Compară cu G.B. Caird, *The Development of the Doctrine of Christ in the New Testament (Dezvoltarea doctrinei lui Hristos în Noul Testament)*, p.79: „Evreii credeau doar în preexistența unei personificări; înțelepciunea era o personificare, fie a unui atribut divin, fie a unui scop divin, dar niciodată a unei persoane. Nici cea de A Patra Evanghelie și nici Epistola către Evrei nu vorbesc vreodată despre Cuvântul veșnic sau despre Înțelepciunea veșnică a lui Dumnezeu în termeni care să ne determine să o privim ca pe o persoană”.

Personificarea este o „figură de stil prin care se atribuie ființelor necuvântătoare, lucrurilor, elementelor naturii, chiar unor idei abstracte însușiri omenești; întruchipare” – cf. DEX. Însă acest procedeu de personificare nu schimbă cu nimic natura lucrului personificat, care rămâne ceva diferit de persoana umană – n.trad.

Mat.8:11) și să aibă parte de Împărăția Mesianică. Isus afirma că este superior lui Avraam, dar în ce sens?

Ca „Miel al lui Dumnezeu” El fusese „răstignit mai înainte de întemeierea lumii” (Apo.13:8, KJV; 1Pe.1:20) – desigur, nu ad literam, ci în planul lui Dumnezeu. În acest fel Isus „era” mai înainte de Avraam. Prin urmare, Avraam putea privi înainte la venirea lui Mesia în împărăția sa. Prin urmare, Mesia și împărăția „preexistaseră” în sensul că Avraam le „văzuse” prin ochii credinței¹³.

Expresia „eu sunt” din Ioa.8:58 în mod clar că nu înseamnă „eu sunt Dumnezeu”. Nu este, așa cum adeseori se pretinde, Numele divin din Exo.3:14, când Iahvé (IHVH) a declarat că: „Eu sunt *Cel ce sunt*” (gr.: „*ego eimi o ohn*” – „eu sunt Cel ce există prin Sine însuși” – n.trad.). Nicăieri Isus nu a pretins acest titlu. Traducerea corectă a expresiei *ego eimi* din Ioa.8:58 este „eu sunt acela”, adică Hristosul făgăduit (compară aceeași expresie în Ioa.4:26 – „eu, cel care vorbesc cu tine, sunt acela [Hristosul, Mesia]”)¹⁴. Mai înainte ca Avraam să se fi născut, Isus era „cunoscut mai dinainte” (compară cu 1Pe.1:20). Aici Isus pretinde în mod uimitor că el are o importanță absolută pentru scopul lui Dumnezeu.

*

Logosul din Ioan 1:1

¹³ H.H. Wendt, D.D., comentând pasajul din Ioan 8:58, spune: „Viața pământească a lui Isus a fost predeterminată și prevăzută de Dumnezeu dinainte de vremea în care a trăit Avraam” – *The Teachings of Jesus (Învățăturile lui Isus)* vol. II, p.176.

¹⁴ Edwin Freed în *JTS*, 33, 1982, p.163: „În Ioa.8:24 expresia ‘ego eimi’ trebuie înțeleasă ca o referire la calitatea de Mesia a lui Isus... ‘Dacă nu credeți că eu sunt acela, veți muri în păcatele voastre.’”

Nu există niciun alt motiv, decât forța obișnuinței, datorită căruia să înțelegem „cuvântul” din Ioa.1:1 ca însemnând o a doua persoană divină, *înainte de nașterea lui Isus*¹⁵. Personificarea în mod asemănător a înțelepciunii din Pro.8:22, 30 și Luc.11:49, nu înseamnă că „ea” ar fi o a doua persoană. Nu există nicio posibilitate de a adapta o „a doua Persoană divină” în Dumnezeu, așa cum Ioan și Isus o înțeleg. Tatăl rămâne, așa cum a fost din totdeauna, „singurul Dumnezeu adevărat” (Ioa.17:3), „singurul care este Dumnezeu” (Ioa.5:44). Dacă citim termenul *logos* („cuvântul”) din perspectiva Vechiul Testament, vom înțelege că este activitatea lui Dumnezeu în creație, tăria poruncii Sale deviață-dătătoare prin care toate lucrurile au venit în ființă (Psa.33:6-12). Cuvântul lui Dumnezeu este puterea prin care își duce la îndeplinire planurile (Isa.55:11). Dacă este să-l împrumutăm din Noul Testament, îl vom înțelege ca și mesajul creativ mântuitor, adică evanghelia. Acesta este înțelesul său în tot Noul Testament (Mat.13:19; Gal.6:6 etc.).

Este acel complex de idei care construiesc împreună semnificația „logosului”, „cuvântul”. „Toate lucrurile au fost făcute prin *el* (în limba engleză apare „it”, nu „he”, adică este vorba de un „el impersonal” – n.trad.), și nimic nu a fost făcut fără *el* (Ioa.1:3). În Ioa.1:14, cuvântul se materializează într-o ființă umană care a cărei origine divină provine din conceperea sa în mod supranatural¹⁶. Din acel moment, „la împlinirea vremii” (Gal.4:4), Dumnezeu cel Unul se exprimă pe Sine

¹⁵ V. nota 12.

¹⁶ Compară cu James Dunn, *Christology in the Making* (Hristologia actului creației), p.243, când discută Ioa.1:1-14: „Concluzia care pare că reiese din analiza noastră este că abia din versetul al 14-lea putem vorbi despre un Logos *personal*... Acest lucru este camuflat de faptul că noi suntem nevoiți să traducem masculinul logo prin ‘el’... Dar dacă traducem logos prin ‘vorbirea lui Dumnezeu’, ne devine clar că poemul nu intenționează neapărat ca Logosul din versetele de la 1 la 13 să fie conceput ca și o ființă personală divină.”

însuși printr-o nouă creație, o copie fidelă a creației originare în Adam. Conceperea și nașterea lui Isus marchează o etapă fără precedent a planului lui Dumnezeu în istorie. În calitate de al doilea Adam, Isus pregătește cadrul pentru întregul program al mântuirii. El deschide calea către nemurire. În el, scopul lui Dumnezeu se revelează într-o ființă umană (Evr.1:1).

Toate acestea nu înseamnă însă că Isus a renunțat la o viață pentru o alta. Așa ceva ar prejudicia în mod grav paralela cu Adam care era, de asemenea, „Fiul lui Dumnezeu” prin creație (Luc.3:38). De asemenea, s-ar afla în opoziție cu monoteismul pur revelat în Scripturile „care nu pot fi desființate” (Ioa.10:35). Dimpotrivă, Dumnezeu începe să rostească în primul secol al erei noastre, printr-un nou Fiu, ultimul Său Cuvânt către lume (Evr.1:1). Ceea ce perturbă planul biblic, punând sub semnul îndoielii monoteismul și amenințând umanitatea reală a lui Isus (1Ioa.4:2; 2Ioa.7) este conceptul unui Fiu existând din veșnicie. Această înțelegere a lui Isus în Evanghelia lui Ioan îl aduce pe acesta în armonie cu tovarășii săi, apostolii, iar monoteismul Vechiului Testament este păstrat intact. Evenimentele din istoria bisericii dovedesc că monoteismul necondiționat al Scripturilor evreiești a fost abandonat la scurtă vreme după vremurile nou testamentare, sub influența ideilor grecești, străine. În același timp, cadrul prestabilit cu privire la Mesia a fost uitat și, o dată cu el, și realitatea viitoareii Împărății Mesianice. Rezultatul a însemnat ani de conflict, un conflict încă nerezolvat, despre cum o a doua Persoană divină preexistentă s-ar putea combina cu o ființă umană deplină într-o singură ființă umană. Conceptul preexistențe literale a lui Mesia este ideea uzurpatoare, cea piesă care nu se potrivește în mozaicul cristologic. În absența ei, iese la lumină o imagine a lui Isus în armonie cu termenii revelației ebraice și a învățăturilor apostolilor. Dumnezeu, care este Tatăl, rămâne cu adevărat singurul Dumnezeu adevărat, Cel care numai El singur este Dumnezeu (Ioa.17:3; Ioa.5:44),

iar unitatea lui Isus cu Tatăl este una *funcțională*, care are de a face cu rolul pe care îl joacă cineva care este cu adevărat Fiul, așa cum este înțeles acest termen oriunde în Biblie (Ioa.10:36). Dacă este ca creștinismul să fie reîmprospătat și unificat, acest lucru va trebui să se întâmple pe temelia credinței în Isus, Mesia din Biblie, nealterat de speculațiile amăgitoare ale grecilor care arătau prea puțină simpatie față de lumea ebraică în care s-a născut creștinismul.

*

„Dumnezeirea” lui Isus

A spune că Isus nu este Dumnezeu nu înseamnă a nega că este investit în mod unic cu natura dumnezeiască. Dumnezeirea este, ca să spunem așa, „înzidită” în el în virtutea concepției sale unice sub influența Duhului Sfânt, ca și prin Duhul care a locuit în el în toată plinătatea (Ioa.3:34). Pavel recunoaște că „plinătatea dumnezeirii locuiește în el” (Col.1:19; 2:9). Privind la omul Isus, vedem în el slava Tatălui său (Ioa.1:14). Înțelegem că Dumnezeu Însuși era „în Mesia, împăcând lumea cu Sine” (2Co.5:19). Fiul lui Dumnezeu este, prin urmare, punctul culminant al întregii creații a lui Dumnezeu, expresia deplină a caracterului divin într-o ființă umană. Deși slava Tatălui s-a manifestat, într-un grad mult mai mic însă, și în Adam (Psa.8:5; compară cu Gen.1:26), în Isus voința Tatălui lămurește pe deplin (Ioa.1:18, NASB). Nimic din ceea ce afirmă Pavel despre Isus nu îl scoate pe acesta din urmă din categoria făpturilor omenești. Prezența lui Dumnezeu care locuia în Templu, nu transforma Templul în Dumnezeu! Arareori se observă că Pavel atribuie un înalt grad de

„dumnezeire” creștinilor¹⁷ în care locuiește duhul lui Mesia (Efe.3:19). Așa cum „Dumnezeu era în Hristos” (2Co.5:19), tot așa Hristos era „în Pavel” (Gal.2:20), și el se roagă ca creștinii să fie „plini de toată plinătatea lui Dumnezeu” (Efe.1:23; 3:19). Petru vorbește despre credincioși ca fiind „părtași firii dumnezeiești” (2Pe.1:4). Ceea ce este adevărat pentru creștin, este valabil într-o măsură și mai înaltă cu Isus care este „înainte-mergătorul” care ne conduce pe noi ceilalți prin procesul mântuirii după ce „a terminat el însuși alergarea” (Evr.2:10).

*

Chipul lui Dumnezeu

În ciuda nenumăratelor evidențe din Noul Testament care arată că întotdeauna apostolii au făcut o deosebire între Isus și „singurul Dumnezeu, Tatăl” (1Co.8:6), mulți văd, plini de încredere, în Flp.2:5-11 concepția tradițională conform căreia Isus este o a doua Ființă necreată, Dumnezeu pe deplin. Este un soi de paradox, atunci când autorul secțiunii cristologice din *Dictionary of the Apostolic Church* (*Dicționarul bisericii apostolice*) spune că „Pavel nu îi atribuie niciodată lui Hristos numele sau descrierea de ‘Dumnezeu’”,

¹⁷ Presupunând aici că creștinul este botezat, instruit și activ, în acord cu Adevărul Scripturii. Cititorul trebuie să fie conștient de faptul că ideile contemporane despre ce înseamnă să fii creștin s-ar putea să nu corespundă definiției biblice. Matei 7:21 ne furnizează cea mai neplăcută avertizare („nu oricicine îmi zice ‘Doamne, Doamne!’ va intra în Împărăția Cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu care este în Ceruri” – n.trad.).

dar totodată găsește în Filipeni 2 o descriere a “pre-vieții” veșnice a lui Hristos în ceruri¹⁸.

Un studiu recent despre Isus, apreciat pe scară largă – *Christology in the Making (Hristologia actului creației)*, de James Dunn – ne previne asupra pericolului de a „citi” în cuvintele lui Pavel concluziile unei generații ulterioare de teologi, „părinții” bisericii grecești din secolele care au urmat după terminarea scrierilor Noului Testament. Tendința de a găsi în Scriptură ceea ce deja credem este firească, deoarece niciunul din noi nu poate înfrunta cu ușurință posibilitatea amenințătoare că înțelegerea noastră, „pe care am primit-o”, nu ar coincide cu Biblia. (Problema este încă și mai acută, dacă suntem implicați în predicarea și studiul Bibliei.)

Totuși, nu cumva așteptăm de la Pavel mai mult decât ceea ce ne-ar putea da atunci când îi cerem să ne prezinte, în câteva fraze scurte, o ființă eternă alta decât Tatăl? Un astfel de lucru ar amenința în mod atât de evident monoteismul care este exprimat atât de clar peste tot (1Co.8:6; Efe.4:6; 1Ti.2:5). Totodată, ar ridica problema Trinității, de care Pavel, un teolog atât de strălucit, nu are deloc habar.

Privind din nou la Filipeni 2, trebuie să ne întrebăm dacă în aceste versete Pavel chiar a intenționat să exprime această singură aluzie că Isus ar fi fost viu înainte de nașterea sa. Contextul remaricii sale îl arată îndemnând sfinții să fie smeriți. Adeseori s-a pus întrebarea dacă nu cumva este probabil că el ar fi dorit să întărească această lecție cerând cititorilor săi să adopte aceeași atitudine a cuiva care, fiind Dumnezeu din veșnicie, a luat decizia să se facă om. Ar fi ciudat însă pentru Pavel să facă trimitere la un Isus preexistent ca fiind Isus Mesia, și să-i aplice în veșnicie numele și funcția pe care le-a primit la naștere.

În Filipeni 2 Pavel poate fi ușor înțeles în termenii unei teme favorite: cristologia lui Adam. Adam a fost făcut după

¹⁸ Vol. I, p.194.

chipul lui Dumnezeu, ca fiu al lui Dumnezeu (Gen.1:26; Luc.3:38), iar Isus, cel de al doilea Adam (1Co.15:45) a fost și el făcut după chipul lui Dumnezeu (cele două cuvinte – „chip” [*image*] și „formă” [*form*] sunt interschimbabile în limba engleză)¹⁹. Totuși, în vreme ce Adam, sub influența lui Satan voia să ajungă egal cu Dumnezeu („Veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul”, Gen.3:5), Isus nu urmărea aceasta. Deși el avea tot dreptul la funcția dumnezeiască, de vreme ce era Mesia și reflecta Prezența divină, el „n-a crezut ca un lucru de apucat să fie deopotrivă cu Dumnezeu”²⁰. Dimpotrivă, el a renunțat la toate avantajele, refuzând oferta lui Satan de a primi de la el putere asupra împărățiilor lumii (Mat.4:8-10) și s-a purtat întreaga sa viață ca un slujitor, până acolo că a suferit moartea, asemeni unui nelegiuit, pe cruce.

Ca răspuns la această viață plină de smerenie, Dumnezeu l-a înălțat pe Isus la statutul de Stăpân Mesianic la dreapta Tatălui, așa cu prezisele în Psalmul 110. Pavel nu spune că Isus și-a recâștigat o poziție la care renunțase temporar. Dimpotrivă, Isus apare că și-a câștigat poziția sa înaltă pentru prima dată, după înviere. Deși fusese Mesia întreaga sa viață, poziția sa a fost confirmată în mod public atunci când „a fost făcut Stăpân (Domn) și Mesia (Hristos)” prin faptul că a fost înviat din morți (Fap.2:36; Rom.1:4). Dacă citim istorisirea lui Pavel despre viața lui Isus în acest fel, ca pe o descriere a lepădării de sine continui a Domnului, vom întrevedea o paralelă strânsă cu un alt comentariu de al său privitor la cariera lui Isus: „El, măcar că era bogat, s-a făcut sărac pentru voi, pentru ca prin sărăcia Lui voi să vă

¹⁹ Vezi mai ales C.H. Talbert, „The Problem of Preexistence in Philippians 2:6-11” („Problema preexistenței din Filipeni 2:6-11”), *JBL* 86 (1967), pp. 141-53. Și, de asemenea, G. Howard, “Philippians 2:6-11 and the Human Christ” („Filipeni 2:6-11 și Hristosul omenesc”), *CBQ* 40 (1978), pp.368-87.

²⁰ Flp.2:6 – „El, măcar că avea chipul lui Dumnezeu, totuși n-a crezut ca un lucru de apucat să fie deopotrivă cu Dumnezeu” – n.trad.

îmbogățiți” (2Co.8:9). În chiar punctul unde Adam a căzut, Isus „s-a dezbrăcat de sine însuși” de bună voie.

Modul tradițional în care se înțelege pasajul din Filipeni 2 depinde aproape în întregime de înțelegerea stării lui Isus „în formă de Dumnezeu” ca referință la o viață preexistentă în ceruri. Traducerile au făcut mult ca să susțină această concepție. Verbul „era” (*was*) din fraza „era chipul lui Dumnezeu” (*was in the form of God*) apare frecvent în Noul Testament și în niciun caz nu poartă înțelesul „existând din eternitate”, deși anumite versiuni încearcă să-i forțeze într-acolo înțelesul. În 1 Corinteni 11:7, Pavel spune că bărbatul nu trebuie să își acopere capul pentru că el *este* chipul și slava lui Dumnezeu. Aici verbul nu diferă deloc de acel „era” care îl descrie pe Isus în forma lui Dumnezeu. Dacă omul de rând este chipul și slava lui Dumnezeu, cu cât mai mult Isus, care este reprezentantul uman desăvârșit al lui Dumnezeu, în care toate însușirile naturii divine locuiau (Col.2:9). Intenția lui Pavel în Filipeni 2 nu este de a introduce un vast subiect despre o ființă divină care a devenit om, ci de a da o lecție simplă despre smerenie. Noi trebuie să avem aceeași atitudine ca și Isus, să gândim la fel ca el. Nu ni se cere să ne imaginăm pe noi înșine drept niște ființe divine eterne care trebuie să renunțe la dumnezeirea lor ca să poată veni pe pământ ca oameni.

Nu se cunoaște pe scară largă faptul că mulți au avut rezerve să înțeleagă pasajul din Filipeni 2 ca o afirmație despre pre existență. Un fost profesor de teologie, șef de catedră, scria în 1923: „Pavel îi roagă pe filipeni să pună capăt neînțelegerilor și să se poarte cu smerenie unul față de celălalt. În 2 Corinteni 8:9 el își îndeamnă cititorii să dea săracilor cu mână largă. Se pune întrebarea dacă este firesc ca el să sprijine aceste două simple lecții morale cu niște referințe întâmplătoare (și singurele de care se folosește) despre vasta problemă a modului în care a avut loc întruparea. Mulți cred că apelurile sale simple nu ar avea mai mult efect dacă el ar fi

indicat spre exemplul inspirator al smereniei și jertfirii de sine a lui Hristos din timpul vieții sale pământești, ca în 2 Corinteni: ‘Eu, Pavel, vă rog, prin blândețea și bunătatea lui Hristos’”. Autorul acestor comentarii, A.H. McNeile sugerează următoarea parafrază: „Deși Isus a fost divin în întreaga sa viață, totuși el nu a considerat că trebuie să-și păstreze acest privilegiu cu orice preț, ca să fie tratat ca și cum ar fi fost egal cu Dumnezeu, ci de bună voia lui s-a golit de sine însuși (de toată importanța lui sau de cinstea lui divină), adoptând natura unui rob.”²¹

Pavel indică spre faptul că Isus a apărut pe scena omenească ca orice alt om („la înfățișare a fost găsit ca un om”). Viața sa, privită în întregime, a fost un continuu proces de auto-smerire, care a culminat cu moartea sa pe cruce. Acest al doilea Adam, spre deosebire de primul, s-a supus pe de-a-ntregul voinței lui Dumnezeu și, ca urmare, a fost înălțat mai presus de orice.

*

Capul noii creații

Paralela dintre Adam și Isus formează baza gândirii lui Pavel despre Mesia. Hristos se află în aceeași relație cu noua creație, Biserica, ca și Adam față de creația de la început, din Geneza. Începând cu Isus, omenirea are un nou început. În Isus, ca reprezentant uman, Noul Adam, societatea o ia din nou de la început. Această corespondență este însă serios afectată dacă Isus nu are origine umană. După cum Adam este creat în calitate de „Fiu al lui Dumnezeu” (Luc.3:38), tot astfel și

²¹ New Testament Teaching in the Light of St. Paul's (Învățătura Noului Testament în lumina Sf. Pavel), pp.65-66.

conceperea lui Isus îi conferă statutul de „Fiu al lui Dumnezeu” (Luc.1:35). Desigur, Adam este pământesc (1Co.15:47), în vreme ce Isus este un om „ceresc”, dar nu venind din cer *la nașterea sa* – după Pavel – ci la *a doua sa venire*, ca să îi învie pe cei credincioși (1Co.15:45). În acest punct ne dăm seama de fisura ideilor tradiționale despre pre existență. În gândirea lui Pavel, venirea lui Hristos din cer pe pământ se centrează în *Parusie* (a doua venire). În gândirea [teologică] târzie, centrul de interes a fost transferat asupra nașterii sale. Prin urmare, în mod curios, schema tradițională privește înapoi în istorie, în vreme Biblia ne orientează în mod fundamental spre viitoarea venire a lui Mesia în glorie.

În Coloseni 1, Pavel îl descrie pe Isus ca și Cap al noii creații și ca centru al planului cosmic al lui Dumnezeu. Intenția sa este de a arăta poziția supremă pe care Isus a câștigat-o prin înviere și întăietatea sa în această nouă ordine, ca opoziție față de sistemele religioase rivale de care erau amenințați colosenii. Toate pozițiile de autoritate au fost create „întru²² Hristos” (Col.1:16). De aceea Isus a și afirmat că „Toată puterea mi-a fost dată în cer și pe pământ” (Mat.28:18). „Toate lucrurile” despre care vorbește Pavel aici înseamnă creația inteligentă și însuflețită, care este alcătuită din „scaune de domnii, dregătorii, domnii, stăpâniri” care au fost create „în Hristos”, „prin Hristos” (nu „de către”) și „pentru Hristos”. Ce are în minte Pavel, este *Împărăția* lui (Col.1:13). Isus este *Întâiul Născut* dintre toate creaturile ca și *Întâiul Născut din morți* (Col.1:15, 18)²³. Termenul de „întâi născut” îl desemnează pe el ca și

²² În textul biblic citat de autor apare „în Christ” – „în Hristos”; în limba română, în traducerea ortodoxă apare „întru Hristos”, în vreme ce în versiunea D-tru Cornilescu apare „prin Hristos” – n.trad.

²³ Cu privire la Coloseni 1: 17 – „El este mai înainte de toate lucrurile și toate se țin prin el ” – mulți traducători sunt mai puțini atenți decât cei care au lucrat la NASB (New American Standard Bible) care merg în mod înțelept, până la ultima consecință, cu implicația faptului că Isus „a existat mai înainte de” toate lucrurile. Este suficient să spunem, dimpreună cu

membru conducător al noii ordini create, dar și ca sursă a acesteia, o poziție pe care el a atins-o prin faptul că e primul care a primit nemurirea prin înviere. Ioan, în Apocalipsa 3:14, îl numește în mod asemănător pe Isus „începutul creației [zidirii] lui Dumnezeu”, ceea ce înseamnă, în cel mai firesc mod cu putință, că el însuși face parte din creație. Faptul că expresia „întâi născut” desemnează în Biblie pe cel ce deține funcția cea mai înaltă, poate fi arătat din Psalmul 89:27, unde „întâiul născut”, Mesia, este „cel mai înalt dintre regii pământului”, unul ales *dintre oameni*, asemeni lui David, și înălțat (Psa.89:19). Din nou, Pavel dezvoltă conceptele mesianice bine stabilite deja de Scripturile ebraice.

Niciuna din afirmațiile lui Pavel ne constrânge să vedem în ele o „a doua persoană divină, eternă”. Dimpotrivă, el ni-l prezintă pe Al Doilea Adam glorificat, înălțat acum în slujba dumnezeiască pentru care omul a fost creat dintru început (Gen.1:26; Psa.8). Acum Isus reprezintă neamul omenesc în calitatea sa de Cap al noii ordini a omenirii. El mijlocește pentru noi ca Mare Preot în Templul Ceresc (Evr.8:1). Nu avem niciun motiv să credem că atunci când atribuie astfel de titluri înalte Domnului înviat, Pavel își încalcă propriul monoteism clar exprimat în 1 Corinteni 8:6: „Pentru noi [creștinii] nu este decât *un singur Dumnezeu: Tatăl*, de la care vin toate lucrurile și pentru care trăim și noi, și un singur

Pavel, că el este „înaintea” tuturor lucrurilor, în sensul că el este cel mai mare în toată lumea creată, iar nu că ar fi fost în mod literal primul, în sens cronologic, care trebuia creat, sau că ar fi existat din totdeauna. Cu privire la textul din Ioan 1:15-30, un entuziasm similar este împărtășit de acele traduceri care nu ne permit să vedem că versetul poate foarte bine să fie redat astfel: „Acela care vine după mine, este pe o poziție înaintea mea, pentru că are prioritate absolută față de mine”. Vezi comentariile lui Raymond Brown din seria *Anchor Bible*, co-autor cu Westcott. De asemenea Biblia de la Geneva (1602), care redă astfel versetul: „El a fost mai bun decât mine”. NIV induce în eroare când îl descrie pe Isus ca „reîntorcându-se” sau „mergând înapoi” la Tatăl. El „a mers” sau „s-a înălțat” [la Tatăl] (v. Ioa.13:3; 16:28; 20:17).

domn, Isus Hristos, prin care sunt toate lucrurile și, prin el, și noi”. Nimic din Coloseni 1 nu ne constrânge să credem că Pavel, fără niciun avertisment, a rupt legătura cu Matei, Marcu, Luca, Petru și Ioan, și că a deviat de la monoteismul absolut pe care îl reafirmă atât de grijuliu și de clar și în alte locuri (1Ti.2:5; Efe.4:6), și care era adânc întipărit în întreaga sa formație teologică.

*

„Pământul locuit care va să vină, și despre care vorbim noi”

Scriitorul Epistolei către Evrei accentuează în mod deosebit umanitatea lui Isus. Acesta a fost ispitit în toate privințele, ca și noi, și totuși nu a avut păcat (Evr.4:15). Dumnezeu a făcut în primul rând veacurile *prin* (nu „de către”) Fiul, având în vedere destinul său de Mesia (Evr.1:2). După ce a comunicat cu noi în diferite feluri și în diferite vremuri prin purtătorii de cuvânt din trecut, în cele din urmă Dumnezeu ne-a vorbit prin unul care este cu adevărat Fiul (Evr.1:2). Scriitorul nu intenționează să ne spună (ceea ce Isus nu știa, Mar.10:6) că Isus a fost agentul activ în creația din Geneza. Dumnezeu a fost Acela care s-a odihnit în ziua a șaptea, după ce și-a terminat lucrarea (Evr.4:4, 10)²⁴. De asemenea, Dumnezeu este Acela

²⁴ Noul Testament este suficient de clar despre faptul că Dumnezeu, Tatăl, este Creatorul din Gen.1:1; Fap.7:50; 14:15; 17:24; Apo.4:11; 10:6; 14:7; Mar.10:6; 13:19. Pasajul din Evr.1:1-2 îl descrie pe Dumnezeul Bibliei ebraice ca Tată al lui Isus și exclude orice posibilitate ca „Dumnezeu” să însemne un Dumnezeu Triun. Vezi, de asemenea, Murray Harris. *Jesus as God* (Baker, 1992), fin. p.47: „Pentru autorul cărții Evrei (ca și pentru ceilalți scriitori ai Noului Testament, se poate spune) ‘Dumnezeul părinților noștri’, Yahweh, nu era nimeni altul decât ‘Dumnezeu și Tatăl Domnului

care îl aduce pe Fiul pe „pământul viitor, care va fi locuit”: „Și când aduce iarăși în lume pe Cel Întâi Născut, zice: ‘Toți îngerii lui Dumnezeu să i se închine!’” (Evr.1:6, NASB)²⁵.

Când Mesia este readus pe pământ, un anumit număr de afirmații despre el vor deveni istorie. Mai întâi, va fi stabilit scaunul lui de domnie (Evr.1:8). (Compară cu: „Când Fiul Omului va veni în slava sa, va sta pe scaunul său de domnie”, Mat.25:31)²⁶. Pentru că va reprezenta maiestatea divină a Tatălui, lui Isus i se va aplica titlul mesianic de „dumnezeu”, așa cum pe vremuri li s-a aplicat judecătorilor lui Israel care preînchipuiau pe Judecătorul Suprem al lui Israel, Mesia (Psa.82:6). O altă profecie din Psalmul 102:25 se va împlini în împărăția viitoare a lui Mesia. Va avea lor întemeierea unui cer nou și a unui pământ nou, așa cum Isaia 51:16 și Isa.65:17 prevăd. Evrei 1:10 poate fi înțeles ușor că ar însemna că Domnul Mesia este răspunzător de creația din Geneza. Totuși, un asemenea lucru, trece cu vederea citatul pe care-l dă autorul din LXX (Septuaginta) al Psalmului 102, în întregime mesianic. Mai mult, el afirmă în mod special că seria sa de adevăruri despre Fiul se referă la vremea când Acesta este „adus din nou” în lume (Evr.1:6). Iar în Evrei 2:5 el ne spune încă o dată că acesta este „pământul pe care se va locui în viitor”, despre care vorbește în capitolul 1. Trebuie să îi permitem scriitorului să ne ofere propriul său comentariu.

nostru Isus Hristos’ (compară cu Fap.2:30, 33; 3:13, 18, 25, 26)... Ar fi nepotrivit pentru Elohim sau Yahweh să ne referim vreodată la Trinitate în Vechiul Testament când în Noul Testament cuvântul *theos* se referă în mod regulat numai la Tatăl și în mod evident niciodată la Trinitate”. La pagina 273 (final) Harris admite că „Dumnezeu” nu se referă niciodată la Tatăl și la Fiul împreună.

²⁵ Compară *Tyndale Commentary on Hebrews* (Comentariul lui Tyndale la Evrei) de Thomas Hewitt (1960), p.56: „De aceea, traducerea este ‘Și când El îl aduce din nou pe întâiul născut în lume’”.

²⁶ Vezi, de asemenea, Mat.19:28; Luc.22:28-30 și Apo.2:26, 3:21 și 5:10, care, împreună cu multe alte texte prevăd stabilirea pe pământ a Împărăției Mesianice la întoarcerea lui Isus.

Preocuparea sa este Împărăția Mesianică, nu creația din Geneza. Pentru că noi nu împărtășim concepția mesianică a Noului Testament, așa cum ar trebui, avem tendința să ne uităm mai degrabă în urmă, decât înainte. Trebuie să ne obișnuim cu toată concepția mesianică din întreaga Biblie²⁷.

*

Contextul ebraic al Noului Testament

Ne va fi de folos, în concluzie, să ne orientăm spre lumea de gânduri a autorilor Noului Testament și să stabilim principalele pasaje din Scripturile evreiești din care ei și-au derivat modul unitar de înțelegere a persoanei lui Hristos. Nicăieri nu se poate arăta că Mesia trebuia să fie o ființă necreată – fapt care ar trebui să ne facă să căutăm în afara Bibliei sursa unui asemenea concept revoluționar.

Scopul original pentru omul creat după chiul și slava lui Dumnezeu era de a stăpâni pământul (Gen.1:26; Psa.8). Acest ideal nu s-a pierdut undeva în urmă, căci psalmistul vorbește despre „slava” cu care omul a fost încununat astfel încât „toate să-i stea sub picioare” (Psa.8:5-6). Pe măsură ce planul divin se desfășoară, ne devine clar că „sămânța femeii” care ne-a fost făgăduită și care trebuie să refacă dezastrul produs de Satan (Gen.3:5) va fi un descendent al lui David (2Sa.7:13-16). El îi va spune Tată lui Dumnezeu (2Sa.7:14) și va fi numit Fiul lui Dumnezeu, Mesia, căruia Dumnezeu îi va încredința domnia peste întregul pământ (Psa.2). Totuși, mai înainte de a-și lua în

²⁷ Pentru mai multe informații despre cum se folosește autorul Epistolei către Evrei de Psalmul 102 în pasajul din Evrei 1:10, vezi F.F. Bruce, *Epistle to the Hebrews*, pp.21-23.

primire slujba împărătească, Mesia trebuie să stea la dreapta Tatălui și să poarte titlul de „Domn” [Stăpân] (Psa.110:1)²⁸. Ca Fiu al Omului, ca reprezentant uman, el își va lua locul în cer înainte de a primi de la Dumnezeu autoritate ca să conducă Împărăția universală (Dan.2:44; 7:14; Fap.3:20-21). După ce la prima sa venire a suferit pentru păcatele oamenilor (Isa.53, Psa.22), el va trebui să revină ca Întâi Născut al lui Dumnezeu, ca și Conducător al tuturor împăraților pământului (Psa.89:27), fiind prefigurat de David care, de asemenea, a fost ales dintre oameni (Psa.89:19-20).

În calitatea sa de Al Doilea Moise, Mesia trebuia să se ridice în Israel (Deu.18:18), luându-și calitatea de Fiu divin din nașterea supranaturală dintr-o fecioară (Isa.7:14; Luc.1:35) și fiind confirmat ca și Fiul al lui Dumnezeu prin învierea sa din morți (Rom.1:4). Ca Mare Preot, Mesia slujește acum pentru ai săi în ceruri (Evr.8:1) și așteaptă vremea așezării din nou a tuturor lucrurilor (Fap.3:21), când este destinat să revină pe pământ ca și Împărat al împăraților, personajul acela dumnezeiesc din Psalmul 45 (Evr.1:6-8). În vremea aceea, în noua eră a Împărăției, va domni împreună cu ucenicii săi (Mat.19:28; Luc.22:28-30; 1Co.6:2; 2Ti.2:12; Apo.2:26; 3:21; 20:4). După cum Adam se află în fruntea creației dintâi a făpturilor omenești de pe pământ, tot așa Isus este Cap al Noii Ordini a omenirii, în Care idealurile neamului omenesc se vor împlini (Evr.2:7).

În acest cadru mesianic persoana și lucrarea lui Isus pot fi explicate în acei termeni așa cum îi înțelegeau apostolii. Scopul lor, chiar și atunci când prezentau cea mai „avansată” cristologie, era de a proclama credința în Isus ca Mesia și Fiu al lui Dumnezeu (Ioa.20:31), Care este centrul întregului plan al

²⁸ Cuvântul ebraic „domn” (*adoni* – domnul meu) nu înseamnă, în niciunul din cele 195 de ocurențe ale sale, Dumnezeire. Dimpotrivă, pentru Domnul Dumnezeu se folosește *Adonai*, de 449 de ori. Acest text critic dovedește că niciunul din scriitorii Bibliei nu a crezut că Mesia era Însuși Dumnezeu. Vezi Apendixul.

lui Dumnezeu cu privire la istorie (Ioa.1:14). Deși Isus se află, în mod evident, în cea mai intimă legătură cu Tatăl Său, Acesta din urmă rămâne „singurul Dumnezeu adevărat” al monoteismului (Ioa.17:3). Prin urmare, Isus reprezintă prezența Dumnezeului cel Unul, Tatăl Său. În omul Isus, Emanuel, Dumnezeu este prezent alături de noi (Ioa.14:9)²⁹.

*

De la Fiul lui Dumnezeu la Dumnezeu-Fiul

L-am căutat pe Isus în Biblie, punând laolaltă diverse date revelate de scrierile inspirate. Imaginea care ne apare este cu totul alta decât aceea pe care ne-o prezintă creștinismul tradițional, fiindcă persoana lui Hristos nu încurcă primul principiu biblic de credință, adică credința în Cel care numai El singur este Dumnezeu absolut și adevărat (Ioa.17:3; 5:44).

Este ușor să înțelegem cum Mesia cel biblic a devenit „Dumnezeu-Fiul” la teologii post-biblici. Acest lucru a fost posibil numai atunci când mesianismul esențial al Bibliei a fost suprimat treptat. Termenul de „Fiu al lui Dumnezeu”, care în Scriptură este pur și simplu un titlu mesianic care descrie slava omului într-o legătură intimă cu Tatăl, a fost prost înțeles de prin secolul al doilea și re-aplicat la natura divină a lui

²⁹ Ioan 20:28 ne descrie un mod de adresare către Isus, ca „Domnul meu și Dumnezeul meu”. Ambele titluri sunt atribuite lui Mesia în Vechiul Testament (Psa.45:6, 11; 110:1). Întregul scop al lui Ioan este de a-l prezenta pe Isus ca Mesia (Ioa.20:31). Însă în cuvintele lui Toma există un înțeles special. În Ioa.14:7 Isus îi spune lui Toma: „Dacă m-ați fi cunoscut pe mine, ați fi cunoscut și pe Tatăl meu. Și de acum încolo *îl veți și cunoaște; și l-ați și văzut*”. În cele din urmă, după înviere, Toma înțelege că într-adevăr Dumnezeu era în Hristos și că a-l vedea pe Hristos înseamnă a-l recunoaște pe Dumnezeu care l-a trimis. Ioa.20:28 este urmarea acelei conversații de mai înainte cu Toma și Filip (Ioa.14:4-11).

Dumnezeu-Omul. Totodată, termenul de „Fiu al Omului”, de asemenea un titlu al lui Mesia, ca reprezentant omenesc, a fost făcut să se refere la natura sa umană. În acest fel, ambele titluri – Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului – au fost golite de semnificația lor mesianică originală și sensul lor biblic s-a pierdut. Pe măsură ce dovezile din Vechiul Testament erau respinse pe de-a-ntregul – ca și dovezile din Evangheliile sinoptice, Fapte, Petru, Iacov și Ioan în cartea Apocalipsei – o serie de versete din Evanghelia lui Ioan și două sau trei din epistolele lui Pavel au fost reinterpretate ca să se potrivească cu noua idee că Isus ar fi al doilea membru din Trinitatea eternă, co-egal și co-substanțial cu Dumnezeu. Totuși, un astfel de Isus nu este tocmai Isus din documentele biblice. El este un alt Isus (2Co.11:4).

*

Omul și mesajul său, eclipsați

Odată cu pierderea semnificației biblice a conceptului de Mesia, s-a produs o pierdere similară a înțelesului conceptului de Împărăție Mesianică, care este centrul întregii învățături a lui Isus și inima evangheliei (Luc.4:43; Fap.8:12; 28:23, 31). Nădejdea întemeierii Împărăției lui Mesia pe un pământ înnoit, tema tuturor profețiilor din Vechiul Testament pe care Isus a venit să o confirme (Rom.15:8), au fost înlocuite cu speranța „cerului unde mergi când mori”; și propaganda a convins (și continuă să convingă) publicul neinstruit că Isus n-a crezut niciodată într-o Împărăție „pământească”, politică, sau „nespirituală” pe pământ.

Rezultatul acestor schimbări radicale care a covârșit treptat modul de gândire al Bisericii (începând de timpuriu, din

al doilea secol) a constituit o pierdere pentru mesajul central al lui Isus – evanghelia despre Împărăția lui Dumnezeu (Luc.4:43; Fap.8:12; 28:23, 31) – și, totodată, o răstălmăcire cu privire la cine este Isus. Bisericele sunt cuprinse de un soi de stânjeneală când explică pe de o parte că Isus este împlinirea profețiilor din Vechiul Testament despre Mesia, în vreme ce se presupune că El a respins fângăduințele vechi testamentare conform cărora Mesia vine să domnească pe pământ! Teoria avansată de obicei este că Isus a rămas consecvent cu Vechiul Testament în ce privește idealul etic al dragostei pe care acesta îl predă, dar că a respins viziunea profeților despre o intervenție divină catastrofică în istorie care va conduce la o înnoire a societății umane pe pământ, sub Împărăția lui Dumnezeu³⁰. Pe scurt, se spune că Isus a pretins că este Mesia, dar totodată se spune că totodată ar fi eliminat pe de-a-ntregul nădejdea de a restaura teocrația după care contemporanii săi tânjeau.

Ne există nici cea mai mică îndoială cu privire la faptul că cei credincioși din Israel așteptau într-adevăr sosirea lui Mesia, ca să domnească pe pământ, dar Isus – așa cum de multă vreme se tot spune – s-a delimitat de asemenea așteptări „grosolane”³¹. Întrebarea referitoare la motivul pentru care evreii așteptau o Împărăție Mesianică concretă pe pământ este trecută sub tăcere. Dacă s-ar pune această întrebare, răspunsul ar trebui în mod evident să fie că Scripturile Vechiului Testament o profețiseră în amănunțime.

³⁰ Isus nu a negat niciodată că El va împlini într-o bună zi, în calitatea Sa de Mesia, teocrația profețită. Pierderea de către teologie a adevărului despre adevărul viitoarei Împărății Mesianice a dus de asemenea la pierderea viitoarei domnii a lui Isus, dimpreună cu Biserica Sa credincioasă. Prin urmare, obiectivul creștinismului a dispărut.

³¹ Aceste așteptări se găsesc din belșug în Psalmii lui Solomon din Vechiul Testament, Psalmul 2 etc.

Bisericile vor trebui să ajungă să înțeleagă că nu se folosesc în mod cinstit de Biblie atunci când permit numai primul act din drama divină – partea care privește suferințele și moartea lui Mesia, dar resping cel de al doilea act, sosirea viitoare a lui Mesia ca Rege victorios, Solul lui Dumnezeu care va aduce o pace autentică și durabilă pe pământ. Învierea și înălțarea lui Isus, precum și poziția lui actuală la dreapta lui Dumnezeu, reprezintă numai o parte victoriei Fiului lui Dumnezeu, așa cum Noul Testament o și înțelege.

O eroare de gândire gravă și fundamentală subliniază modul tradițional de gândire despre rolul lui Isus în istorie. Aceasta are de a face cu funcția politico-teocratică a lui Mesia, care este ingredientul principal al mesianității Sale. Până în prezent, s-au depus toate eforturile pentru a susține – în mod contrar tuturor afirmațiilor directe ale Scripturii – credința că promisiunile făcute de Isus Bisericii că aceasta va domni împreună cu El în viitoare Împărăție Mesianică (Mat.19:28; Luc.22:28-30) trebuie că se aplică epocii *actuale*. Se scapă din vedere faptul că Biserica va domni împreună cu El atunci „când Isus va reveni în slavă” la sfârșitul epocii actuale (Mat.25:31), „în noua epocă când El își va lua în primire funcția de Rege” (Mat.19:28). Ca nu cumva să existe nici cea mai mică îndoială, corul de ființe divine cântă despre Biserica alcătuită din orice popor, și din care Dumnezeu a făcut un șir de împărați și de preoți meniți „să domnească pe pământ” (Apo.5:10). Mesianismul pur al Psalmului al 2-lea rămâne la fel de puternic în Apocalipsa 2:26 și 3:21, și acestea sunt chiar cuvintele pe care Isus le adresează Bisericii (Apo.1:1; 22:16). Isus cel din Scripturi nu este altul decât Mesia din profețiile Vechiului Testament și din literatura apocaliptică.

Este nevoie urgentă ca oamenii bisericii să se implice direct în cercetarea Scripturilor, eliberați de cutare sau cutare mărturisire de credință care, în prezent, sunt acceptate cu dragă inimă „prin credință”. Va trebui să fim suficient de cinștiți și să

admitem că majoritatea opiniilor nu sunt automat și corecte, și că tradiția, acceptată fără discernământ, a ajuns departe și a îngropat credința originală, așa cum Isus și apostolii au învățat-o. Ar trebui să luăm în serios observația lui Canon H.L. Goudge care scrie despre dezastrul care a urmat „când în locul gândirii ebraice, în biserică a ajuns să domine gândirea greacă și romană”. A fost „un dezastru doctrinar și în ce privește viața practică” – scrie Canon Goudge – „din care Biserica nu și-a mai revenit”³². Vindecarea poate să înceapă numai dacă se ține cont de avertismentul serios pe care ni-l dă Ioan, că „nu există minciună mai mare decât a nega mesianitatea lui Isus” (1Io.2:22)³³. Isus trebuie proclamat ca Mesia, în toată plinătatea pe care acest termen colorat o are în contextul său biblic.

*

Ce admit erudiții

Într-un articol intitulat „Preaching Christ” (*Dictionary of Christ and the Apostles*, vol.II, p.394) – Predicându-l pe Hristos – James Denny spune: “Este inutil să spunem că o persoană necunoscută stă la dreapta lui Dumnezeu, înălțată în slavă, ca Domn; cu cât oamenii cred mai cu înflăcărare că Dumnezeu le-a dat un Prinț și un Mântuitor proslăvit, cu atât mai dornici vor fi să afle tot ce se poate afla despre El.”

Acestei remarci frumoase îi urmează o altă observație valoroasă, că „nu se poate predica despre Hristos de pe altă temelie decât cea de pe care au predicat apostolii”. Dar ce au

³² *The Calling of Jews (Chemarea evreilor)*, din colecția de eseuri despre iudaism și creștinism.

³³ *New Testament Letters* (Epistolele Noului Testament), lucrare parafrizat de J.W.C. Wand, D.D.

predicat Isus și apostolii? „Unul din modurile în care Isus și-a reprezentat propria sa semnificație absolută pentru adevărata religie a fost acesta: El s-a privit pe sine însuși ca fiind Mesia. Rolul de Mesia nu putea fi împlinit decât de o singură persoană, iar El era chiar această persoană; El și nimeni altul era Hristosul.” Toate bune până aici, dar gândurile care decurg din aceste lucruri încep să dovedească o anume stânjereală despre mesianitatea lui Hristos, în pofida protestelor că nu ar fi așa. „Dar este oare Hristos un concept de care să ne putem sluji în altă epocă pentru vreun scop anume? Da, dar trebuie să răspundem că numai dacă folosim termenul cu o anumită libertate.” James Denny nu pare să fie conștient de faptul că este pe cale să nimicească mesianitatea biblică a lui Isus și, de vreme ce Isus nu poate fi rupt de funcția Sa mesianică, să umbrească identitatea lui Isus. El continuă așa: „Este cert că pentru cei ce au crezut la început că Isus este Mesia, numele acesta era mai bine definit decât pentru noi, azi; avea o formă și o culoare pe care azi nu o mai are.” Dar așa ceva trebuie să implice că noi am pierdut din vedere ce anume înseamnă că crezi că Isus este Mesia. Denny dă impresia că acum avem libertatea să definim noi înșine ideea de mesianitate, trecând cu vederea definiția ei biblică.

Tocmai această tendință a adus dezastrul în Biserică, imediat după moartea apostolilor. Biserica a început să își fabrice propria sa concepție despre Mesia și, făcând aceasta, a pierdut contactul cu Isus cel din Biblie. Denny spune că termenul *Mesia* „era legat de așteptări care pentru noi au pierdut vitalitatea pe care o aveau cândva”. Exact! Dar de ce și-au pierdut semnificația, dacă nu din pricină că noi am încetat să mai credem ceea ce Biblia ne spune despre Mesia? „În special” – zice Denny – „asocierile escatologice”³⁴ a termenului Mesia nu mai au pentru noi importanța pe care o aveau pentru primii credincioși. În învățăturile lui Isus, aceste asocieri se grupează

³⁴ Adică evenimentele care se vor întâmpla la finele epocii actuale.

în jurul titlului de Fiul al Omului... care este folosit ca sinonim pentru Hristos... Nimic altceva nu era mai caracteristic pentru creștinismul primar decât a doua venire a lui Isus în rolul lui Hristos.” Aceasta era chiar esența a ceea ce Biserica Primară înțelegea prin speranță... Concepția noastră despre viitor se deosebește de a lor.”

Pe temeiul a ce se deosebește? Desigur, se poate lăsa la o parte o trăsătură caracteristică a creștinismului biblic și să continuăm să numim ceea ce rămâne drept aceeași credință³⁵. Tocmai această subtilă îndepărtare de nădejdea caracteristică a Bisericii Primare ar trebui să ne semnaleze deosebirea periculoasă dintre ceea ce noi numim creștinism și ceea ce apostolii înțelegeau prin acest termen. Nu are niciun rost să spunem că suntem creștini, dacă am abandonat caracteristica esențială a concepției Noului Testament despre Mesia, în care noi susținem că credem.

Denny are dreptate să suspecteze că erudiții au tendința de „a admite în mod tacit că este o greșeală să credem în Hristos așa cum au crezut cei care l-au propovăduit primii. O astfel de critică are interesul să facă din personalitatea lui Isus una *exact ca a noastră*, și din conștiința Lui una *exact ca și cum este a noastră*” (italicele îmi aparțin – A. Buzzard).

Tocmai aceasta este problema noastră, dar și problema lui Denny, care admite că „viziunea noastră cu privire la viitor este diferită de cea a apostolilor”. Concepția lor despre viitor se întemeia pe înțelegerea lui Isus ca Mesia, conducătorul viitoareii Împărății a lui Dumnezeu, a Căruia putere s-a manifestat în prealabil în lucrarea lui Isus. Pe baza cărei logici putem noi să renunțăm la nădejdea care era „caracteristica esențială a creștinismului apostolic” și să continuăm să susținem că suntem creștini? În această auto-contradicție rezidă

³⁵ În același fel în care doctrinele creștine despre Dumnezeu și om și mântuire sunt „cu totul de neconceput fără existența lui Satan” – Michael Green, *I Believe in the Downfall of Satan (Cred în prăbușirea lui Satan)*, Eerdmans, 1981, p.20.

marele eșec al bisericilor de a-i rămâne credincios lui Isus, ca Mesia. Preferăm propria noastră viziune și propria noastră concepție despre mesianitate; și simțim că ar fi potrivit să atașăm ideea noastră numelui lui Isus. Oare nu cumva am creat astfel „un alt Isus”, după chipul inimilor noastre ne-evreiești?

O lectură atentă a lucrărilor standard de cristologie revelează anumite fapte remarcabile care ar putea încuraja cititorul să se angajeze în căutarea adevărului despre Isus. Într-un articol despre Fiul lui Dumnezeu, William Sanday, pe vremuri profesor de teologie la Oxford, întreabă dacă există texte în cele patru Evanghelii care ne-ar putea conduce la ideea că Isus este „Fiul pre-existent al lui Dumnezeu”. El concluzionează că *toate* afirmațiile despre Isus din Matei, Marcu și Luca se referă la viața lui Hristos pe pământ. Nu există nici măcar o singură referință că El ar fi fost Fiul lui Dumnezeu înainte de a se fi născut. Dacă examinăm Evanghelia după Ioan „trebuie să căutăm niște expresii întrucâtva ferite de ambiguitate. *Probabil că nu există niciuna*” (*Hastings Dictionary of the Bible* [Dicționarul biblic Hastings], vol.IV, p.576, italicele îmi aparțin – A. Buzzard).

Așadar aici avem afirmația unui expert de vârf cu privire la faptul că s-ar putea să nu există nici măcar o singură referință în cele patru Evanghelii despre Isus că ar fi fost Fiul lui Dumnezeu înainte de nașterea sa. Cu toate acestea este un fapt că bisericile învață despre calitatea eternă de Fiu a lui Isus, aceasta fiind o doctrină de bază și indispensabilă a credinței.

Profesorul Sanday își dă cu presupusul de ce Matei, Marcu și Luca nu știu nimic despre pre existența lui Isus: „Probabil că scriitorii nu au reflectat deloc asupra acestui subiect și că nici nu au reprodus porțiuni din învățăturile Domnului despre acest lucru” (*Ibid.*, p.577). Când ajunge la Epistole, Sanday poate doar să presupună că s-ar putea să fie o referință la Fiul pre-existent în Evrei 1:1-3, deși nu e neapărat necesar să fie așa. Referitor la Coloseni 1:15 el spune că „ideea

principală despre ‘întâiul născut’ are de a face cu drepturile legale ale întâiului născut”, întâietatea lui față de cei născuți după el”. Și adaugă că „pare că este greșit să excludem de asemenea ideea de prioritate [în timp]”. El își încheie remarcile citând un teolog german care a spus că „din Vechiul Testament și rabinism niciun drum nu conduce la doctrina divinității lui Hristos” (că adică Isus ar fi Dumnezeu). Profesorul Wernle susține că „titlul de Fiu al lui Dumnezeu este strict evreiesc și că pasul următor, de la Fiul lui Dumnezeu la Dumnezeu-Fiul, s-a realizat pe un teren ne-evreiesc, prin mijlocirea unor idei laxe aduse de noii convertiți din păgânism” (*Ibid.*, p.577).

Astfel de afirmații arată cât de mișcător este terenul pe care s-a construit conceptul de „Fiu pre-existent”. Trebuie să înfruntăm direct posibilitatea că afirmațiile dogmatice despre Isus care datează din vremurile post-biblice se întemeiază pe propria lor autoritate, nu pe cea a apostolilor. Cea mai bună variantă este să ne poziționăm pe afirmațiile dogmatice ale Scripturii înseși și să recunoaștem dimpreună cu Isus că „viața veșnică stă în aceasta: să îl cunoască pe Tatăl ca *singurul Dumnezeu adevărat* și pe Isus, Mesia pe care El l-a trimis” (Ioa.17:3).

*

Isus, omul și mijlocitorul

Isus pe care ni-l prezintă apostolii nu este „Dumnezeu-Fiul”. Acest titlu nu apare nicăieri în Biblie. Isus este Fiul lui Dumnezeu, Mesia, a cărui origine o putem găsi în conceperea sa miraculoasă (Luc.1:35). Dumnezeu Unic al Scripturilor rămâne în Noul Testament Singura Persoană pe care Vechiul Testament o descoperise ca fiind Creatorul, Dumnezeul lui Israel. Isus, el însuși un „om” (1Ti.2:5), mijlocește între

Singurul Dumnezeu, Tatăl, și omenire. Acest Isus „poate să mântuiască în chip desăvârșit” (Evr.7:25). Orice alt Isus trebuie evitat, căci este un fals amăgitor – mult prea „bine îngăduit” (2Co.11:4).

*

Mărturisirea de credință a Bisericii

Biserica pe care Isus a întemeiat-o stă pe mărturisirea de credință că Isus este mesia, Fiul lui Dumnezeu (Mat.16:16). Această mărturisire este în mod grav distorsionată atunci când un nou înțeles, nebiblic, este adăugat la termenul de „Fiul lui Dumnezeu”. Studenților de la teologie ar trebui să le fie evident faptul că o astfel de deformare a avut loc. Efectele ei sunt prezente până în zilele noastre. Lucrul de care avem nevoie este să ne întoarcem la mărturisirea-tare-ca-piatra a lui Petru care, atât în fața lui Isus (Mat.16:16), cât și a evreilor (Fap.2:3), precum și la finalul lucrării sale, a declarat că Isus este Mesia lui Israel, Mântuitorul lumii, *cunoscut mai dinainte* [de întemeierea lumii] în planul lui Dumnezeu, și care a fost arătat la sfârșitul vremurilor (1Pe.1:20). Faptul uimitor despre mesianitatea lui Isus poate fi înțeles numai prin descoperire divină (Mat.16:17).

Personalitatea care a întemeiat creștinismul trebuie prezentată în cadrul biblic ebraic. În acesta putem noi să îl descoperim pe Isus cel real, istoric, care este, totodată, și Isus al credinței. În afara acestui cadru inventăm „un alt Isus”, pentru că titlurile biblice care îl descriu își pierd înțelesul (compară cu 2Co.11:4).

Când titulatura lui Isus este investită cu un nou înțeles, nescriptural, este limpede că ea nu ne mai comunică cu

adevărat identitatea lui. Când așa ceva se întâmplă, credința creștină se află în pericol. De aceea, sarcina noastră trebuie să conste în proclamarea lui Isus ca Mesia, ca în viziunea profeților, și noi trebuie să înțelegem prin termenii Mesia și Fiul lui Dumnezeu exact ceea ce Isus și Noul Testament înțeleg prin acești termeni. Biserica poate pretinde că este păstrătoarea creștinismului autentic numai dacă vorbește în armonie cu apostolii, spunând lumii cine este Isus.

*

Apendix

Unul dintre lucrurile cele mai frapante care au fost prezise despre Mesia este că El în mod categoric *nu* este Dumnezeu, ci Fiul lui Dumnezeu. Psalmul 110:1, la care se face aluzie de vreo 23 de ori, reprezintă dovada cristologică supremă Noului Testament. Relația dintre Dumnezeu și Mesia este indicată cu precizie de către titlul dat lui Mesia – *adoni* (Psa.110:1). Această formă a cuvântului „domn” desemnează invariabil (în toate cele 195 de ocurențe) personalități ne-divine în Vechiul Testament. *Adoni* trebuie deosebit cu grijă de *Adonai*. În toate cele 449 de ocurențe ale sale, Adonai se referă la Dumnezeire. Dar *Adonai nu este* cuvântul care apare în Psalmul 110:1. Această distincție importantă dintre Dumnezeu și om reprezintă o parte vitală a textului sacru, și este confirmată de Isus însuși în Matei 22:41 ș.u. Îl plasează pe Mesia în categoria oamenilor, întrucâtva înălțat. Psalmul 110:1 apare peste tot în Noul Testament ca o un text-cheie care descrie statutul lui Mesia în relație cu Unicul Dumnezeu (v. Fap.2:34-36).

*

Adonai și adoni (Psa.110:1) ***Textul-dovadă favorit al Noului*** ***Testament***

De ce este Mesia numit *adoni* (domnul meu), dar niciodată *Adonai* (DOMNUL Dumnezeu)?

Adonai și *adoni* sunt variații ale textului masoretic (MT) care fac deosebire între divin și uman. *Adonai* se referă la Dumnezeu, iar *adoni* la superiorii umani.

Adoni – ref. la oameni: domnul meu, stăpânul meu [v. Psa.110:1]

Adonai – ref. la Dumnezeu... DOMNUL” (Brown, Driver, Briggs, *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, despre *adon* [=domn], pp.10.11).

„Forma *adoni* (,domnul meu’), un titlu regal (1Sa.29:8), trebuie deosebită cu grijă de titlul divin de *ADONAI* (‘DOMNUL meu’) folosit pentru Yahweh.” „*ADONAI* – formă specială de plural [titlu divin] se deosebește de *adonai* [cu vocale scurte] = domnii mei [întâlnită în Gen.19:2]” (*International Standard Bible Encyclopedia*, „Lord” [“Domn”], p.157).

„În Vechiul Testament, ‘domn’ este folosit pentru a traduce pe *ADONAI* care se aplică Ființei Divine. Cuvântul [ebraic]... are un suffix [cu punctuație specială] probabil din grijă pentru distincție. Uneori este neclar dacă este un apelativ uman sau divin... Uneori Textul Masoretic decide acest lucru printr-o notă care distinge cuvântul, când e vorba de ‘sfânt’ sau numai de ‘desăvârșit’, uneori indicând printr-o variație în punctuație [-a vocalică] – *adoni*, *adonai* [vocală scurtă] și *adonai* [vocală lungă]” (*Hastings Dictionary of the Bible*, „Lord” [„Domn”], vol.3, p.137)

„Ebraicul *ADONAI* îl numește în mod exclusiv pe Dumnezeu lui Israel. Cuvântul este confirmat de 450 de ori în Vechiul Testament... *Adoni* se adresează ființelor omenești (Gen.44:7, Num.32:25, 2Îm.2:19 [etc.]). Trebuie să presupunem că cuvântul *ADONAI* și-a primit forma specială pentru a se deosebi de folosirea profană a cuvântului *adon* [i.e. *adoni* = domnul meu]. Motivul pentru care [lui Dumnezeu ne adresăm cu] *ADONAI* [cu vocală lungă] în loc să folosim firescul *adon*, *adoni* sau *adonai* [cu vocală scurtă] trebuie că este în vederea deosebirii lui Yahweh de ceilalți zei și de domnii [domnitorii] pământești” (*Dictionary of Deities and Demons in the Bible*, p.531).”

„Lungirea lui *ā* din *ADONAI* [DOMNUL Dumnezeu] își are originea în grija masoreților de a marca cuvântul ca sacru printr-un mic semn extern” (*Theological Dictionary of the Old Testament*, „Adon” [„Domn”], p.63 și *Theological Dictionary of the New Testament*, III, 1060 ș.u., n.109).

„Forma ‘domnului meu’, *l’adoni*, nu se folosește niciodată în Vechiul Testament ca referință divină... faptul general acceptat [fiind că] punctuația masoretică face deosebire între referirile la divinitate (*ADONAI*) și cele la oameni (*adoni*) (Wigram, *The Englishman’s Hebrew and Chaldee Concordance of the Old Testament*, p.22)” (Herbert Bateman, „Psa.110:1 și Noul Testament”, *Bibliotheca Sacra*, Oct.-Dec., 1992, p.438).

Profesorul Larry Hurtado de la Universitatea din Edinburgh, autor celebru al unei lucrări moderne bine cunoscute de cristologie: „Nu există nicio îndoială că termenii *ADONAI* și *adoni* funcționează în mod diferit: primul este un mod respectuos de a evita pronunțarea cuvântului YHWH, iar celălalt se folosește pentru *persoane ne-dumnezeiești*” (din corespondența sa, 24 Iun., 2000).

*

Cum a fost transformat Isus în Dumnezeu

Noul Testament ni-l prezintă pe Isus ca Hristos, Fiul mesianic al lui Dumnezeu. El funcționează ca intermediar și reprezentant al lui Yahweh, Tatăl său, Dumnezeu lui Israel. Isus și-a întemeiat Biserica pe descoperirea că el este „Mesia, fiul Dumnezeului cel viu” (Mat.16:16). Ca și Fiu al lui Dumnezeu, al a fost creat sau zămislit în mod supranatural (Mat.1:20; Luc.1:35; Fap.13:33, nu KJV; 1Io.5:18) în pântecele mamei sale. Aceasta îi dă calitatea de Fiu unic al lui Dumnezeu, „singurul născut” sau „singurul născut din Tatăl”, Fiul lui Dumnezeu (Ioa.1:14, 18; 3:16, 18; 1Io.4:9) și Domnul *Mesia* (Luc.2:11), *nu însă DOMNUL*³⁶ Dumnezeu. Tocmai pentru că a fost zămislit – adus în ființă – el nu poate fi, prin definiție, etern. De aceea, termenul de „Fiu etern” este, în mod evident, o expresie fără sens. „Etern” înseamnă să nu aibă început. A fi creat, înseamnă a avea un început. Toți fiii sunt zămisliti și, astfel, „Dumnezeu-Fiul” este un titlu greșit pentru Isus, Mesia. Nu poți fi Dumnezeu veșnic și totodată *Fiul* lui Dumnezeu! Părinții Bisericii, cu începere din al doilea secol, începând probabil cu Iustin Martirul [și Filosoful], au început să schimbe istoria Fiului lui Dumnezeu în preistorie, deformându-i și umbrindu-i adevărata identitate. Ei l-au înlăturat de pe poziția sa de Cap al noii creații omenești, Al Doilea Adam. Au minimizat istoria sa reală și i-au inventat o preistorie cosmică. Acest fapt i-a distrus identitatea ca „*omul*

³⁶ Am preferat să folosesc termenul scris cu majuscule – DOMNUL (care, în textul masoretic apare sub forma Numelui sacru, a Tetragramului sacru YHWH / IHVH, și pe care evreii, din respect, nu îl pronunță, ci îl rostesc sub forma lui ADONAI-DOMNUL), astfel încât să se vadă ușor diferența dintre Numele Divin și titlul de „Domn” al lui Isus, Mesia – n.trad.

Isus Hristos” (1Ti.2:5 – n.trad.). Ulterior, Origen a inventat un nou înțeles pentru cuvântul „zămislit” sau „creat”. El l-a numit pe Isus „Fiul născut din veci” – un concept fără niciun înțeles, care contrazice istorisirea reală din Noul Testament despre „crearea” sau „zămislirea” Fiului în jurul anului 2 î.e.n.

Rădăcinile acestui schimb fundamental de paradigmă care a dat naștere teribilei „probleme a Trinității” pot fi găsite de „restauraționiști” ca venind de la Părinții ante-Niceeni ai Bisericii, care, folosind un model pe jumătate platonician, au început să îl proiecteze pe Isus-ul istoric, Fiul mesianic al lui Dumnezeu, înapoi în vremuri preistorice, nepământești. Ei au dat naștere astfel unui *F metafizic* [F – de la Fiu] care l-a înlocuit pe Regele/Fiul mesianic descris în Biblie – Fiul mesianic a cărui existență era încă în viitor când s-a prezis despre el că va fi Regele făgăduit prin legământ lui David (2Sa.7:14, „el va fi Fiul Meu [al lui Dumnezeu]”). Evrei 1:1-2 spune în mod expres că Dumnezeu *nu* a vorbit prin Fiul în vremea Vechiului Testament. Iar asta din pricină că nu exista încă un Fiu mesianic al lui Dumnezeu.

Profesorul Loofs descrie procesul coruperii de timpuriu al creștinismului biblic:

„Apologeții [‘părinții bisericii’ precum Iustin Martirul, de la jumătatea celui de al 2-lea secol] au pus temelia pentru pervertirea/coruperea (*Verkehrung*) creștinismului într-o învățătură descoperită [filosofic]. Cristologia lor a afectat în mod catastrofal, mai ales, dezvoltarea ulterioară. Considerând de la sine înțeles ca bun transferul conceptului de Fiu al lui Dumnezeu unui Hristos preexistent, ei au fost cauza problemei cristologice din secolul al 4-lea. Au provocat o deplasare a punctului de plecare în gândirea cristologică – *rupt de Hristosul istoric*, prin conceptul de preexistență. Astfel, ei și-au abătut atenția de la viața istorică a lui Isus, punând-o în umbra Întrupării, pe care

au promovat-o [i.e. întruparea unui Fiu preexistent]. Au legat cristologia de cosmologie, dar nu au putut-o lega de soteriologie³⁷. Învățătura despre Logos nu este o cristologie ‘mai înaltă’ decât cealaltă. De fapt este cu mult în urma adevăratei aprecieri a lui Hristos. După învățăturile lor, nu Dumnezeu se descoperă în Hristos, ci Logosul, un Dumnezeu inferior, un Dumnezeu care îi este subordonat Dumnezeului celui mai Înalt (inferiorism sau subordonaționism).

În plus, ascunderea ideilor economic-trinitariene sub conceptele metafizic-pluraliste ale triadei divine (*trias*) poate fi urmărită înapoi în timp până în epoca apologetilor” (*Friedrich Loofs, Leitfaden zum Studium des Dogmengeschichte* [Manual for the Study of the History of Dogma / Manual de studiu al istoriei dogmelor], 1890, part 1 ch. 2, section 18: „Creștinismul ca filosofie revelată. Apologetii greci”, Niemeyer Verlag, 1051, p.97, traducerea autorului – Anthony Buzzard).

Oamenii dedicați restaurării identității biblice a lui Isus, Fiul lui Dumnezeu, ar trebui să se încurajeze cu cuvintele pătrunzătoare ale unuia din specialiștii de vârf în teologie sistematică din vremea noastră. El redă înțelesul biblic al acestui titlu crucial – „Fiul lui Dumnezeu”, recuperându-l din întunericul de milenii de care a suferit din pricina părinților bisericii și a teologilor având o gândire platoniciană.

Profesorul Colin Brown, editor șef al *New International Dictionary of the New Testament Theology* (Noul dicționar internațional de teologie a Noului Testament), scrie: „Dificultatea chestiunii constă în modul în care înțelegem termenul de Fiu al lui

³⁷ Soteriologie – parte a dogmaticii creștine care tratează despre mântuirea săvârșită de Isus prin jertfa sa benevolă – n.trad.

Dumnezeu... Titlul Fiul lui Dumnezeu nu este, în sine însuși, o expresie a Dumnezeirii personale sau o expresie a deosebirilor metafizice din interiorul Dumnezeirii. Într-adevăr, pentru ca cineva să fie ‚Fiul lui Dumnezeu’ trebuie să *nu* fie Dumnezeu! Este o denumire pentru o creatură care indică o relație specială a acesteia cu Dumnezeu. În particular înseamnă regalitate, identificându-l pe rege drept Fiul al lui Dumnezeu... În concepția mea termenul ‚Fiul lui Dumnezeu’ converge în ultimă instanță spre termenul ‚chipul lui Dumnezeu’, care trebuie înțeles ca și reprezentant al lui Dumnezeu, cel în care sălășluiește Duhul lui Dumnezeu, și căruia i s-a dat slujba de econom și autoritatea de a acționa în Numele lui Dumnezeu... Mi se pare o greșală fundamentală să abordăm anumite afirmații despre Fiul și relația sa cu Tatăl, din cea de a patra Evanghelie, ca expresii a unor relații din interiorul Trinității. Dar acest mod sistematic de a răstălmăci cea de a patra evanghelie pare să stea în bună măsură la temelia gândirii trinitariene a societății... Este o interpretare greșită generală a introducerii Evangheliei după Ioan când o citim ca și cum ar spune că ‚La început era *Fiul*, și *Fiul* era cu Dumnezeu, și *Fiul* era Dumnezeu’ (Ioa.1:1). Ceea ce se întâmplă aici este o substituție a Cuvântului (în gr. *logos*) cu *Fiul* și din această cauză Fiul este considerat un membru al Dumnezeirii, care a existat de la început” („Trinity and Incarnation: Towards a Contemporary Orthodoxy” [„Trinitatea și întruparea: spre o ortodoxie contemporană”], *Ex Auditu*, 7, 1991, pp.87-89).”

*

*

Index scripturistic

1 Corinteni 11.....	2 Corinteni.....29
7 29	2 Corinteni 8.....
1 Corinteni 8.....	9 29
6 32	2Co.11.....
1Co.15.....	4 2, 38, 46
45.....28, 31	2Co.5.....
47.....31	19.....25
1Co.6.....	2Co.8.....
2 36	9 29
1Co.8.....	2Îm.2.....
6 4, 26, 27	19.....49
1Io.2.....	2Io.7.....24
22.....41	2Pe.1.....
1Io.4.....	4 26
2 24	2Sa.7.....
9 50	13-16.....11, 35
1Io.5.....	14.....9, 35, 51
18.....13, 50	14-16.....9
1Pe.1.....	2Ti.2.....
20.....20, 22, 46	12.....36
1Sa.29.....	Apo.1.....
8 48	1; 22.....
1Ti.2.....	16.....40
5 1, 4, 27, 33, 45, 51	Apo.13.....

8	20, 22	
Apo.2	
26-27	12
26; 3	
21; 20:4	36
Apo.3	
12	5
Apo.5	
10	40
Apocalipsa 2	
26 și 3	
21	40
Apocalipsa 3	
14	32
Col.1	
13	31
15, 18	31
16	31
19; 2	
9	25	
Col.2	
9	29	
Coloseni 1	31, 33, 44
15	44
Dan.2	
44; 7	
14	36
Dan.3	
25	12
Dan.7	
13-14	14
Deu.18	
15-18	12, 18
18	8, 36
Deu.6	
4	3, 16	
Efe.1	
23; 3	
19	26
3	5	
Efe.3	
19	26
Efe.4	
6	27, 33	
Evr.1	
1	24, 33	
2	33	
5	13	
6	34, 36	
6-8	36
8	2, 10, 34	
Evr.2	
10	26
7	36	
Evr.4	
15	33
4, 10	33
Evr.7	
25	46
Evr.8	
1	32, 36	
Evrei 1	
1-2	51
1-3	44
10	34, 35
Evrei 2	
5	34	
Exo.3	

14.....	22	Gen.3.....	
Exo.4.....		15.....	9, 10
22.....	12	5 28, 35	
Fap.13.....		Gen.44.....	
33.....	13, 50	7 49	
Fap.2.....		Gen.49.....	
3 28, 34, 46, 47		10.....	10
34-36.....	47	Gen.6.....	
36.....	28	2, 4.....	12
Fap.28.....		Iac.1.....	
23.....	8	17.....	18
Fap.3.....		Ioa.1.....	
20-21.....	36	1 12, 21, 23, 25, 37, 50,	
21.....	36	53	
22.....	8	12.....	12
26.....	9	14.....	21, 23, 25, 37, 50
Fap.7.....		14, 18; 3.....	
37.....	8	16, 18.....	50
Fap.8.....		18.....	25
12; 28.....		3 23	
23, 31.....	38, 39	41.....	12
Filipeni 2.....	27, 28, 29	45.....	12
Fip.2.....		49.....	12
5-11.....	26	6 17	
Gal.2.....		Ioa.10.....	
20.....	26	24-25.....	17
Gal.4.....		30.....	16
4 23		34-36.....	16, 17
Gal.6.....		35.....	24
6 23		36.....	17, 20, 25
Gen.1.....		Ioa.11.....	
26.....	25, 28, 32, 35	24.....	21
Gen.19.....		Ioa.14.....	
2 48		9 37	

Ioa.17.....	29-38.....	16
11, 22.....	Iov.1.....	
18.....	6; 2.....	
22, 24.....	1; 38:7.....	12
3 4, 15, 17, 19, 20, 23,	Isa.11.....	
24, 37, 45	1 9	
3, 5.....	Isa.22.....	
44.....	21.....	10
3; 5.....	Isa.43.....	
44.....	10.....	3
3; compară cu 5.....	Isa.45.....	
44, 6:27.....	22.....	3
5 20	Isa.46.....	
Ioa.20.....	9 4	
31.....	Isa.53.....	36
11, 15, 17, 36, 37	Isa.55.....	
Ioa.3.....	11.....	23
13.....	Isa.65.....	
2 18	17.....	34
34.....	Isa.7.....	
Ioa.4.....	14.....	11, 36
24.....	Isa.9.....	
26.....	6 9	
Ioa.5.....	Isaia 51.....	
44.....	16.....	34
44 și 17.....	Jud.6.....	
3 4, 15	8 17	
Ioa.6.....	Luc.1.....	
14.....	35.....	13, 31, 36, 45, 50
50-51.....	Luc.11.....	
62.....	49.....	23
Ioa.8.....	Luc.2.....	
57.....	11.....	50
58.....	Luc.22.....	
Ioa.10.....		

28-30.....	34, 36, 40	28.....	34, 36, 40
Luc.24.....		Mat.2.....	
27.....	19	6 9	
Luc.3.....		Mat.22.....	
38.....	12, 13, 24, 28, 30	42-45.....	14
Luc.4.....		Mat.25.....	
43.....	38, 39	31.....	34, 40
Mal.2.....		Mat.28.....	
10.....	3	18.....	31
Mar.10.....		Mat.4.....	
6 33		8-10.....	28
Mar.12.....		Mat.8.....	
28-34.....	15	11.....	22
29.....	4, 5	Matei 22.....	
29-34.....	4	41.....	47
Mar.14.....		Mic.5.....	
61.....	12, 13	2 9, 10	
61-62.....	13	Mic.6.....	
Mat.....		4 17	
16.....		Mic.7.....	
16.....	12	20.....	10
Mat.1.....		Num.24.....	
1 7, 13		17-19.....	10
18-20.....	7	Num.32.....	
20.....	13, 50	25.....	49
23.....	8, 11	Par.14.....	
23; 2.....		62.....	12
6, 15.....	8	Pro.8.....	
Mat.13.....		22, 30.....	23
19.....	23	Psa.110.....	
Mat.16.....		1 1, 36, 47, 48, 49	
16.....	46, 50	2 14	
17.....	46	Psa.2.....	11, 12, 13, 20, 35
Mat.19.....		Psa.2.....	

6	11	Psa.89.....	
7	11, 13, 20	19.....	32, 36
7-8.....	11	19-20.....	36
Psa.22.....	36	27.....	36
Psa.29.....		Psalmul 102.....	
1; 89.....		25.....	34
6	12	Psalmul 110.....	14, 28, 47
Psa.33.....		1	47
6-12.....	23	Psalmul 2.....	11, 14, 39
Psa.45.....		Psalmul 45.....	10, 36
7	10	Psalmul 89.....	
Psa.8. 14, 16, 20, 25, 32, 34,		27.....	32
35		Psalmului 102.....	34
5	25, 35	Rom. 1.....	
5-6.....	35	3-4.....	13
Psa.80.....		4	28, 36
17.....	14	Rom. 15.....	
Psa.82.....		8	38
6	16, 20, 34		

Sumar

CINE ESTE ISUS?	1
.....	1
O pledoarie în favoarea întoarcerii la credința în Isus, Mesia . .	1
Monoteismul Vechiului Testament	
confirmat de Isus și de Pavel.....	3
Cine a zis să Mesia este Dumnezeu?.....	7
Fiul lui Dumnezeu.....	11
Fiul Omului,	
Domnul de la dreapta lui Dumnezeu.....	13
Isus a afirmat că nu este Dumnezeu.....	15

Limbajul evreiesc al lui Ioan.....	17
În slavă înaintea lui Avraam.....	19
Logosul din Ioan 1:1.....	22
„Dumnezeirea” lui Isus.....	25
Chipul lui Dumnezeu.....	26
Capul noii creații.....	30
„Pământul locuit care va să vină, și despre care vorbim noi” ..	33
Contextul ebraic al Noului Testament	35
De la Fiul lui Dumnezeu la Dumnezeu-Fiul.....	37
Omul și mesajul său, eclipsați.....	38
Ce admit erudiții.....	41
Isus, omul și mijlocitorul.....	45
Mărturisirea de credință a Bisericii.....	46
Apendix.....	47
Adonai și adoni (Psa. 110:1) Textul-dovadă favorit al Noului Testament.....	48
Cum a fost transformat Isus în Dumnezeu.....	50
Index scripturistic.....	54
Sumar.....	59